

СЕКЦІЯ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

UDC 81'33

**Bondarenko K., Lecturer at the department of foreign languages,
Researcher and language advisor
Zhytomyr Polytechnic State University**

SCIENTIFIC CIRCLE «TRADOS STUDIO» RESEARCH ABOUT CAT TOOLS AND THE SIGNIFICANCE OF THEIR USE IN PRACTICAL COURSE OF TRANSLATION LESSONS

Actuality of theme. SDL Trados Studio is a translation management and language localization platform, from multinational SDL headquartered in the UK. It is a computer-assisted translation product, designed to be a complete translation environment for language professionals who want to edit, review and manage translation projects whilst in the office or on the move.

Of course, machine translation is far from ideal, meanwhile, manual translation demands a lot of time and effort. MT works with large amounts of source and target languages that are compared and matched against each other by a machine translation engine. Rules-based machine translation uses grammar and language rules, developed by language experts, and dictionaries which can be customized to a specific topic or industry. For time-saving, the perfect decision is an automatic translation, which combines machine translation with human editing. Therefore, the best way to do a perfect translation is to use CAT software.

The research aim is to analyze CAT (computer-assisted translation) tools and reveal their role in taking *Practical course in translation of the main foreign language*.

The results and discussion. First of all, it is necessary to mention that CAT tools are software applications that support the translation of text from one language to another. CAT tools for translation are engineered to automate translation-related tasks, such as: submitting, editing, managing, and storing translations [1].

One of the most distinctive features of such tools is dividing the text into segments, which helps to focus on one piece of writing and always know where you stopped. Moreover, during translation, the software saves each source segment and its corresponding translation as an entry in a database called translation memory (a record of previously created translations that is aligned with source texts) [1]. There is also an opportunity to find the appropriate translation from AutoSuggest dictionary (in some tools). If in the same text some words or phrases are repeated, CAT tool offers to use the translation written by the user before. One more advantage of such services is the capacity of creating your own glossary and then use it while translating other documents. In most tools there is an ability to insert source to target (e.g. websites or names that can not be translated).

Every CAT tool has its distinctive features. Some of them have machine translation capability, Spell Check, or real-time collaborative teamwork, others no. Such tools as Smartcat and Omega are free of charge, meanwhile, for using Trados Studio you should purchase the license and then you get the access to the learning materials and pass the exam for receiving the certificate.

All the advantages mentioned help a lot while translating files for the Practical course of translation lessons. The greatest benefit of CAT tools is saving the format (font, size, alignment, etc) of the different files (doc, ppt, xls, pdf). That significantly speeds up the translation process and helps translators-beginners a lot.

Conclusion. CAT software offers a great variety of functions, which differs from tool to tool. CAT tools are software applications that support the translation of text from one language to another. More specifically, CAT tools for translation are used for submitting, editing, managing, and storing translations. Many companies doing business across geographies and cultures use a CAT software tool as part of their global strategy to automate their translation projects end to end. The use of CAT tools makes the job of the translator easier and increases their productivity. Using such services during the Practical course of translation lessons helps to gain precious skills, which can be implemented during professional life.

References:

1. URL: <https://www.memsource.com/what-are-cat-tools/> (дата звернення: 15.04.2022)

**Denysevych O., Phd in Philology, assistant professor of the Department of
Theoretical and Applied Linguistics, Faculty of Public Management and Law**
Zhytomyr Polytechnic State University

EUROPE IN UKRAINIAN LINGUA-CULTURE

The study based on the assumption that language and culture are most closely connected at axiological level [1, p. 5]. Language is, above all, a tool of valuation and judgment of people, things, and events as good or bad, true or false, beautiful or ugly [1, p. 11].

In its cognitive function, language is the basis for the creation of the entire mental (linguacultural) worldview: it contains a unique worldview in its lexis and grammatical patterns [1, p. 12]. The domain where language connects most conspicuously with culture is lexis, and it concerns both common and proper names [1, p. 14].

During the war, Europe became a place of refuge and security for Ukrainians. Our study presents studies that were conducted earlier and reflect the attitude of Ukrainians to the European vector of development of Ukraine and the assessment of European values. In this study we compare two cognitive researches: in which were studied what Europe and its values means for Ukrainians. The first research was held in 2012-2013 with Kyiv and Ostroh students by prof. J.Bartmiński and another research we made – in 2021 with Zhytomyr students (O.Denysevych and Y.Pozharko).

In Bartmiński's research Ukrainian students identified with the West. Ukraine considers itself to a part of Eastern Europe. Europe for Ukrainians is juxtaposed and contrasted with Russia and Soviet past, occasionally with Asia [1, p. 33]. Europe is traditionally associated with high culture. Inhabitant of Europe is "someone with a high culture". Its social achievements are emphasized (high standard of living, social security). European values are – democracy, freedom, law, order, social security.

The European choice of Ukraine since the beginning of the war in the country's Eastern territories (2014) has become existential, as it concerns the future of Ukraine as an independent state [1, p. 33].

Europe is a place of peace and security where corruption and violence barely exist and young people can find satisfying work. The respondents expressed their hope for cooperation between Ukraine and Europe, which continue to attract them as a place without war and Putin [1, p. 34].

European values that are important to Ukrainians *democracy, freedom, law, order, social security*.

In our research that was held in spring 2021. We asked our participants to choose the most important values for them. **Freedom** is in the first place for citizens, which is the fundamental civil and political freedoms enshrined in the European Convention on human rights. The second is **justice**-guarantees of individual rights, mainly in the framework of criminal proceedings. In third place is **dignity** – these are the rights and guarantees that ensure a decent existence of the human person in society. Next in terms of the number of assessments is solidarity, which reflects labor rights and some provisions of the European Social Charter [3, p. 228]

In the next step, participants had to indicate which values were most important for each of them personally. According to the study, today the minds of Ukrainians are often dominated by such values as: *freedom, equality, justice, dignity, justice, mutual assistance, health, honesty, religion* and others. That is, we can conclude that Ukrainian citizens do not have a complete understanding of European values, however, the majority of respondents share the main value orientations of the European Community [3, p. 230].

References:

1. Bartmiński Jerzy. Language in the Context of Culture. The Metaphor of "Europe as Home" in This Day and Age, Katowice, 2018
2. Bartmiński Jerzy. Polskie rozumienie ojczyzny i jego warianty. Pojęcie ojczyzny we współczesnych językach europejskich, Lublin, 1993.
3. Denysevych O., Pozharko Ya. The Image of Europe Through the Eyes of Ukrainians: Psycholinguistic Aspect. Current Trends in Young Scientists' Research: VIII All Ukrainian Scientific and Practical Conference, April 22, 2021 – Zhytomyr: Zhytomyr Polytechnic State University, 2021. p. 67-70.

RUSSIAN WAR AGAINST UKRAINE: MILITARY TERMS IN MODERN ENGLISH MEDIA

Having made a content analysis of the leading English language information media, it is fair to say that more than half of the English language news is devoted to the war in Ukraine. More than a half of the current news touches the topic of the state of affairs on the battlefield in Ukraine. Modern news services try to describe all the events in details, mentioning military tactics and the names of various weapons. All these points directly affect native speakers who follow the news.

The aim of the article is to investigate the influence of military terms on media discourse and to present neologisms that appeared due to the Russian invasion.

Key words: media discourse, slang, military terms

We investigate military terms on the basis of media discourse. Media discourse is a global universal category of modern communicative information discourse, which acts as a certain background and which reflects current sentiments of society in various spheres of activity - politics, economics, culture, etc., as well as dynamic innovation processes, such as lexical innovations, semantic neologisms, "reanimated" archaisms, paraphrases, winged expressions, borrowing from other languages. [1]

During the study of news headlines, it was clearly noted that in addition to the usual established military terms, there is a large percentage of the use of military slang. In fact, some philologists believe that slang is the identical concept to jargon, others divide slang into general and special (professional dialect, slang and group jargon). The definition of Stavyska L.O. accurately revealed the essence of this linguistic phenomenon: Slang is practical open language subsystem of non-normative, stylistically reduced lexicophraseological units that perform expressive, evaluative and euphemistic functions.[2]

Particular attention should be paid to terms that were first presented historically during the Ukrainian-Russian war. Among military slang the following words were noticed: **Czech hedgehogs** (anti-tank obstacle defense), **orcs** (monsters), **koloradi** (pro-Russian separatists, who wear orange-and-black St. George ribbons).

"Lviv locals making 'Czech hedgehogs' to scupper Russian tanks" (France24, 03.03.22)

"Why are Ukrainians calling Russian invaders 'orcs'?" (Specatator, 10.04.22)

Military jargon MANPADS (Man portable air defense systems) is common for headlines. For example:

"Norway Transfers Almost All of its Mistral MANPADS to Ukraine". (Ukrainian news, 22.04.22)

The names of weapons are widely used in online publications: **Javelins** (portable anti-tank missile system Javelin), **Starstreak** (British portable anti-aircraft missile system Starstrick), **Bayraktar** (Turkish strike operational-tactical unmanned aerial vehicle Bayraktar), **switchblade drone** (a miniature munition), **cluster munitions** (air-dropped bombs, which release many small bomblets).

"Starstreak: What is the UK-made weapon being used in Ukraine and how"

"Turkish Bayraktars have become a symbol of the Ukrainian resistance" (CNN, 14.04.22)

"Switchblade Drone: How The "Kamikaze" Anti-Tank Weapon Works" (Bloomberg, 11.04.22)

The use of military tactics is common in the English-language media. Such words and phrases as **skirmishing** (irregular or unpremeditated fighting), **assault** (a physical attack), **cease-fire** (a temporary suspension of fighting) and **the cessation of hostilities** (desire to stop fighting and to restrain the forces) are getting more and more popular in digital media resources.

"In city defense and skirmishing on the outskirts of cities, Ukrainian forces are doing quite well." (New York Times, 03.03.2022)

"Ukraine Cease-Fire Elusive, UN Efforts Continue" (Voice of America, 18.04.2022)

We can make a **conclusion** that it is impossible to cover the events in any other way, military terms have already filled the information space. The events in Ukraine affect not only the historical course of events, but also the language. Online publishing is an open area of information exchange, and as a result it is a huge method of influencing language development.

References:

1. Sizonov D. Y. Media text and media discourse in modern media space. Linguistic Studies. 2013.Vyp. 7. pp. 389-393. Stavyska L. O. Argo, jargon, slang / L.O. Stavyska. K. : Critique, 2005. 464 p.

THE ISSUE OF AN ADDRESSEE IN A POLITICAL DISCOURSE

A great number of studies on the political discourse have been published in recent decades, which testifies to a considerable research interest towards this sphere of discourse studies. In some works on the issue this interest is explained by the following: 1) inner requirements of the linguistic theory; 2) politological aspects of political thinking and its connections with political behaviour; 3) social needs and strivings to free political communication from manipulations with public thinking [1, p. 245]. The study of political discourse was greatly contributed by numerous Ukrainian and foreign researchers, and namely P.Bailey, A.Blackledge, F.Batsevych, P.Cap, K.Cart, P.Chilton, O.Chudinova, V.Demiankov, N.Fairclough, T.Haig, Ch.Hart, A.Musolff, N.Fairclough, U.Okulska, N.Reva, I.Shevchenko, L.Slavova, G.Street, T. van Dijk, R.Wodak and very many others. To that end, it is necessary to note that there exists an area of political discourse research which remains hardly investigated and, hence, presents a topical subject of studies. This is the nature and characteristic features of the political discourse addressee. The main aim of this paper is highlighting the most important aspects of political discourse addressee, as one of the main components of political discourse that needs thorough research.

In foreign linguistics the study of political research was and is largely exercised within the direction of critical discourse analysis (hereafter – CDA). This history of this direction started about three decades ago, and during this time the given direction spread to many countries of the world, having given start to a number of research journals and bulletins; some of them have acquired the status of periodicals. The acknowledged founder of CDA is T. van Dijk, who was quickly followed by his supporters N. Fairclough, R. Wodak and T. van Leeuwen; these scholars inspired quite a number of younger researchers. With the reference to other authors [6; 8; 9], T. van Dijk defined the main tasks of CDA in the following way:

- the subject of CDA is social problems;
- relations concerning power and power institutions are of a discursive nature;
- discourse possesses historical characteristics;
- discourse performs an ideological function;
- discourse is a component of culture and society;
- discourse analysis tasks are interpretive and explanatory;
- discourse is a form of social activity [16].

In the process of performing these tasks the brightest features of CDA as a linguistic doctrine are the interest to various forms of social inequality, to domineering and subordination which are continuously formed and copied through language and discourse. CDA representatives consider the language as a border notion which combines linguistic and social features, as an ideological and social construct which is originated by political, nationalistic, colonial or segregation activity in their various manifestations [13]. As to the issue of theoretical and methodological differences in the views of CDA representatives, T. van Dijk emphasized the absence of unique approach to the methodology of this discourse direction; remarking that any method can be used for achieving the aim of the researcher [17]. T. van Leeuwen remarked that CDA representatives deal not only with the issues of discourse analysis proper, but with the criticism of social theories; and within the recent period social theories can dominate over the discourse analysis [18, p. 234]. With the research approach described, it seems logical that CDA studies are focused on the personalities of politicians and public figures (for who in their works there exist a number of special terminological expressions: political players/subjects [12; 15], public actors [16], actors [10], collective and individual agents [14], political representatives [7]). At the same time, however, such an object as an addressee, to whom the message is really intended, is left as if unnoticed and remains outside the focus of the researchers' attention. In the papers on political discourse one can come across only some fragmentary notes on a recipient of this discourse kind or short non-analytical observations [11; 20] when the context of the paper requires such notions. It should be emphasized that papers devoted to the study of political discourse addressee are really few in number. For instance, in A. Blackledge's book (Chapter 6) the political discourse addressee is noted as 'common people' in connection with re-contextualization techniques in the interpretation of political events. The author states that a politician can refer to the opinion of the part of political audience which meets his own interests, leaving all other opinions aside; and thus the real point of view of the political discourse addressee is distorted [5]. However, this scholar doesn't suggest any analysis of the category of the political discourse addressee either, considering it just as a collective recipient. A. Wiczorek claims in the introduction to her research that it refers primarily to the relationship between a speaker (a political figure) and his addressees. But her paper deals practically with the role of a speaker, because it is he who determines the degree of closeness between the discourse participants and in such a way creates their activity in the discourse reality [19, xii].

Of greater interest, in our opinion is the research made by T. Kaminskaya, the object of which is the addressee image in mass media texts [3]; the latter are understood as the texts of political plot. Hence, the addressee is considered as: a) a real individual; b) as a category participating in a communicative act; c) as a sociological category with its certain characteristics which are obtained by means of sociological research; d) as a text category.

The author focuses mostly on the study of social and economic issues while developing the classification of addressees of mass media texts and suggests her own view of the notion of the 'target audience' [3, pp. 174-183, 239]. In her classification of addressees of mass media texts the researcher uses notions suggested in those texts (so, they are mostly descriptive and non-analytical), and this makes the given classification uncertain and vague. The author comes to the conclusion that the system of addressees is moveable and determined by the social situation which is moveable in its turn [3, p. 238].

In Ukrainian linguistics the category of the political discourse addressee has not gained the research attention it deserves. In general terms, all important issues of an addressee category were highlighted in the book written by O. Vorobyova on the material of a short-short story. The scholar introduced the terms of 'a split addressee' on the basis of the following factors: the distribution of real, depicted and reflected communication; the definition of the reader's image as a modus of addressiveness realization; the heterogeneous character of the image of a reader which is seen as a reflection of a dialogical interaction; the interrelation between an addressant and an addressee in a discourse. Consequently, the scholar suggests the typology of an addressee category, differentiating between three addressee types: a) a fictional addressee (i. e., an image of a belles-lettres piece); b) a hypothetical addressee (i. e., an addressee image as seen in an addressant's imagination that the text message is directed to and which acts as a mediator between the discourse author and the addressee); c) real addressee which is a recipient of a certain definite discourse [2, p. 138, 139].

As a particular type of an addressee of the political discourse, the further step of its study was exercised by Ukrainian linguists A. Prokopenko and N. Reva; they chose a political interview as the material of their research and they consider it to be a kind of media-political discourse [4]. The authors single out the following features of a media-political discourse addressee: social position, age, gender, psychological state, cognitive abilities, values, peculiarities of speech anticipation. On the basis of these characteristics they introduce certain typologies which are grounded on one or several of the given characteristics.

This study is the only known attempt of characterization of the political discourse addressee, and it certainly possesses certain research importance. However, the authors do not analyse the signified addressee types deeply, being focused rather on structural and linguistic specifics of the discourse genre which was the material of their research. And their typology was worked out on the basis of only one genre of the political discourse. We believe that their results should be applied to a broader discourse material, which evidently will lead to the further development of their classifications.

As the result of the exercised review it is possible to state that the greatest problem in the research level of the political discourse addressee is that this category is practically left outside the area of investigation, and particularly, outside the area of linguistic research. Such situation makes the given category a topical subject of study. It seems prospective to treat the issue of the political discourse addressee from the angle of cognitive linguistics as the constituent of a multimodal paradigm suggested as the methodology of such a study.

References:

1. Баранов А. Введение в прикладную лингвистику. Москва : Ленанд. 2017. 368 с.
2. Воробьева О.П. Текстовые категории и фактор адресата : Монография. К. Вища школа. 1993. 200 с.
3. Каминская Т.Л. Образ адресата в текстах массовой коммуникации: семантико-прагматическое исследование : дис. ... докт. филол. наук : 10.01.10. Санкт-Петербург. 2009. 284 с.
4. Прокопенко А.В., Рева Н.С. Актуалізація адресатності у тексті політінтерв'ю. *Сучасні дослідження з іноземної філології. Збірник наукових праць*. Випуск 13. 2015. С. 159-169.
5. Blackledge, A. Discourse and Power in a Multilingual World (Discourse Approaches to Politics, Society and Culture). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 2005. URL: <https://doi.org/10.1075/dapsac.15>
6. Caldas-Coulthard, C.R. and Coulthard, M. (Eds.) *Texts and Practices: Readings in Critical Discourse Analysis*. London: Routledge and Kegan Paul. 1996. URL: <https://cutt.ly/6JGyXDa>
7. Carta, C. & Wodak, R. Discourse analysis, policy analysis, and the borders of EU identity. 2015. Retrieved from <https://cutt.ly/kJGyNvH>
8. Fairclough, N. Political discourse in the media: An analytical framework. In: A. Bell & P. Garrett (Eds.), *Approaches to media discourse*. London : Blackwell, 1998. pp. 142-162.
9. Fairclough, N.L. and Wodak, R. Critical discourse analysis. In: T. A. van Dijk (ed.), *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*. Vol. 2. Discourse as Social Interaction. London: Sage, 1997. p.p. 258-284. URL: <https://cutt.ly/xJGy9Wk>.
10. Glynos, J., Howarth, D., Norval, A., Speed, E. Discourse Analysis: Varieties and Methods. ESRC National Centre for Research Methods. 2009. Review paper. URL: <https://www.researchgate.net/publication/279668539>
11. Haig, E. Media Representations of Political discourse: A critical discourse study of four reports of Prime Minister's Questions. 2009. URL: <https://www.researchgate.net/publication/37510329>

12. Kranert M. Political myth as a legitimation strategy. The case of the golden age myth in the discourses of the Third Way. *Journal of Language and Politics*. 2018. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0267190514000087>
13. Pennycook A. *Language 503r a local 503ractice*. London: Routledge. 2010. DOI: <http://dx.doi.org/10.4324/9780203846223>
14. Schroder, K. & Phillips, L. Mediatized Politics: Political Discourses and the Media in Contemporary Danish Democracy. 2012. URL: https://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/12_059_070.pdf
15. Stopfner M. Just thank God for Donald Trump in Dialogue practices of populists and their supporters before and after taking office. *Journal of Pragmatics*, 186 (2021). p.p. 308-320. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2021.10.002>
16. van Dijk T. A. *Critical Discourse Analysis. Introduction: What Is Critical Discourse Analysis?* 2004. URL: <https://cutt.ly/mJGy54X>
17. van Dijk T. A. *News as Discourse*. London: Routledge. 2013. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199585977.013.007.
18. van Leeuwen T. Towards a semiotics of typography. *Information Design Journal*. 2006. 14 (2). p.p. 231–255. DOI: 10.1075/idj.14.2.06lee
19. Wicczorek A.E. Clusivity: A New Approach to Association and Dissociation in Political Discourse. URL: <https://cutt.ly/IJGuw1u>
20. Wodak, R. “We have the character of an island nation”. A discourse-historical analysis of David Cameron’s “Bloomberg Speech” on the European Union. EUI Working Paper. 2016. URL: <https://cutt.ly/WJGuyfM>

ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS AT DONETSK NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY UNDER MARTIAL LAW

Martial law is a special legal regime. All educational institutions, if possible, provide distance learning. Distance learning has also started at DNMU since March 14. The resumption of the educational process during martial law has a positive effect on students, psychologists say. The purpose of distance learning during the war is not only the assimilation of new knowledge, but also psychological support, communication, switching attention. Medical physics is an important discipline in the medical education system. The main elements of distance learning are video lectures, tasks and tests. Variants of test tasks are calculation tests, tests with formulas and graphic tasks. The heads of departments explained to teachers that training in these conditions should be without negative assessments and voluminous tasks, it should not cause stress and excitement. Distance learning, like traditional forms of work, solves four important tasks:

- systematizes the work of students with educational materials;
- ensures the assimilation of theoretical material;
- forms practical skills and abilities;
- carries out the control of the acquired knowledge and skills.

The educational process at the university is built in such a way that the student is completely immersed in the subject. This cycle of teaching physics lasts six days. At the Department of Medical Physics and Information Technologies at DNMU, test tasks were developed for each day of the cycle. Donetsk National Medical University has been using the virtual learning environment of Airen and Googleklass in educational activities for a long time. Tests can include tasks of various types: with the choice of one or more answers, with entering an answer from the keyboard, to establish compliance. During network testing, the teacher sees detailed information about the success of each of them on his computer. At the end of the work, these data are stored in the archive, where they can later be viewed and analyzed using the tools built into the program. The academic discipline is divided into seven structural and logical blocks: "Fundamentals of Higher Mathematics and Mathematical Statistics", "Oscillations and Waves. Acoustics", "Physical foundations of hydro- and hemodynamics", "Electrodynamics with the basics of medical electronics", "Optics", "Ionizing radiation. Dosimetry", "Biophysics of membranes. Mechanisms of transport of substances". Each block includes theoretical material, situational tasks and a test block. Moving on to the next element and to the next section is technically only possible if you follow the previous one. This allows students to solve problems consistently.

Theoretical material is presented in two, partially duplicate forms: video lectures and text material. This approach provides for each student a choice of a convenient form of work, depending on the technical capabilities and features of the perception of information. The lecture material includes test questions that allow you to automatically monitor the work of students with these resources.

The situational tasks presented in each block are original or significantly revised, which guarantees independent work when performing them. This type of task is key in the formation of students' practical skills and abilities when conducting quantitative calculations.

Each section ends with a test control of students' knowledge. It serves for self-control of the assimilation of educational material. Combining test tasks in all seven sections of the academic discipline forms a common bank of questions that can be used to conduct the final certification in medical physics. Since in the conditions of today's realities the remote form of control of students' knowledge is becoming a non-alternative option for work, teachers carefully selected test questions.

There is no ideal form of organization of the educational process. The remote format, along with undeniable advantages, has significant disadvantages, compared to classroom work. However, if you go beyond formal rules, standards and templates, you can always find the necessary tools to solve the problems that arise. Knowledge of your subject, creativity and interest in the final result provide at the moment the formation of an effective training course, which allows you to attract the attention of students to the discipline being studied.

ПУБЛІЧНИЙ ВИСТУП У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Публічний виступ – це усне монологічне висловлювання з метою впливу на аудиторію. Ділове спілкування включає такі жанри промов: переконувальну, інформаційну, урочисту, привітальну.

В основі класичної схеми ораторського мистецтва лежить 5 етапів:

- ✓ Добір необхідного матеріалу, змісту публічного виступу (*inventio* - «винахід»),
- ✓ Складання плану, розподіл зібраного матеріалу в необхідній логічній послідовності (*dispositio* - «розташування»),
- ✓ Словесне вираження», літературна обробка мови (*elocutio*),
- ✓ Завчання, запам'ятовування тексту (*memoria* – «пам'ять»),
- ✓ Проголошення (*pronuntiatio*) [4,с.41].

Ефективність виступу залежить від врахування ситуації, електорату. Успіху промовець досягає за умови розуміння та знання теми, лаконічності, правильної постановки виконавського завдання. Змістовність промови залежить від процедури інвенції (пошуку і попередньої систематизації матеріалу).

Для підготовки публічного виступу використовуємо правило чотирьох запитань:

- Про що розказати ?
- Для чого про це розповідати ?
- Що саме про це розповісти ?
- Що на цю тему сказали інші ?

Вибір теми: необхідно підібрати таку тему, яка зацікавить як аудиторію у загальному, так і особисто кожного слухача.

Мета промови: основа, яка дасть змогу побудувати промовцю вдалий виступ і зацікавити слухача.

Зміст промови: пошук необхідних матеріалів (з ефективних для підготовки є метод запитань, тобто при підготовці матеріалу оратор має записувати всі запитання, які спадають на думку, а потім давати відповіді, за умови, що це буде цікаво для аудиторії).

Систематизація матеріалу: виділити коло питань, проблем даної теми, які будуть подані в промові, вивчення та підбір енциклопедичного матеріалу і поєднання його з емпіричним, тобто допоміжного, загальновідомого, з власними думками і ідеями риторика, сформулювати свою позицію.

Структуризація: упорядкування матеріалу, чіткий поділ на вступ, основну частину, закінчення.

Вступ має привернути увагу слухачів актуальністю теми, підготувати та налаштувати аудиторію на сприйняття виступу. Помилково буде починати виступ занадто сухо і серйозно чи з вибачень за недостатні вміння. Рекомендується почати спілкування з аудиторією з конкретної ілюстрації, цікавої цитати, запитання. Вступ і заключна частина не повинні бути довгими, набагато меншими за основну частину.

В основній частині викладається власне зміст, формулюються основні положення промови. Найважливіші питання, що їх має вирішити оратор, складаючи основну частину, такі: у який спосіб упорядкувати підібраний матеріал, які методи, форми і прийоми викладення матеріалу доцільно використати в даній промові [1,с.119].

Підбір та структура матеріалу головної частини має створювати відчуття руху, тобто ця частина має бути чітко структурованою, впорядкованою, логічно-послідовною – це полегшує її сприйняття і розуміння, а також стимулює інтерес слухачів; хаотичне ж викладення матеріалу не сприяє його розумінню, сприймається дуже важко [1,с.134].

Головне завдання доповідача у процесі виступу – переконати аудиторію за допомогою цілого ряду аргументів, де аргумент виступає нежорстким способом впливу на аудиторію.

Виділяють три види аргументів:

- Сильні: доказ від факту («факти – річ уперта»).
- Слабкі: доказ від сумніву (доказ, зумовлений особистими сумнівами оратора) або від впевненості, доказ від авторитету (загальна віра в авторитет зі сторони).
- Неістинні: доказ від людини, доказ від публіки, доказ від обіцянки, доказ від засудження, доказ від загрози тощо [1,с.139].
- Рекомендують використовувати Гомерів порядок: сильний аргумент – аргументи середньої сили - найсильніший аргумент.

Методи впорядкування матеріалу:

- Хронологічний: послідовно, використовують при викладенні біографічної, історичної, сюжетної теми.

- Дедуктивний: рух думки від загального до часткового, використовується у промовах, де потрібно обґрунтувати, довести, переконати.
 - Індуктивний: рух від часткового до загального, використовується у промовах, де потрібно щось пояснити.
 - Аналогії: зіставлення об'єктів (явищ, проблем, понять) з метою перенесення закономірностей з одного (відомого) на інший.
 - Концентричний: відцентровий рух мовленнєвого цілого, де проблема (центр) керує усією композицією. Цей метод ще називають спіральним.
 - Ступеневий: послідовний рух думки від одного ступеня до іншого.
 - Причинно-наслідковий: рух від причини до наслідків.
 - Контрастний: подає протилежні точки зору на предмет мовлення.
 - Закінчення має підсумувати сказане та закріпити його значення.
- Не варто у закінченні вводити нову проблему, нову точку зору.
- Важливим для публічного виступу у діловому спілкуванні є культура мовлення, яка має такі ознаки:
- *Правильність*: відповідність встановленим правилам та нормам літературної мови, найважливішими будуть лексичні, граматичні, стилістичні, орфоепічні норми. Порушення вищевказаних норм у мовленні оратора, зменшують довіру слухачів до нього та призводять до неправильного сприйняття тексту.
 - *Точність і ясність*: слова мають відповідати тим предметам, які вони позначають, повинно бути дотримання логічності викладу тексту.
 - *Багатство/різноманітність*: у риторика має бути великий словниковий запас і вміння змінювати різні інтонації - це дасть змогу уникнути штамлів, які стандартизують мовлення, роблять його безбарвним і сухим.
 - *Стислість*: краще навести менше сильних аргументів, а ніж багато слабких, які не переконують, а лише втомляють аудиторію від тривалості промови.
 - *Виразність*: використання у мовленні спеціальних засобів.

Що розуміємо під поняттям «краса ораторської промови», «виразність ораторського мовлення»? У першу чергу – це образність та експресивність, які й досягаються використанням різноманітних риторичних засобів, які поділяються на 2 групи: тропи та фігури, які виступають потужним засобом впливу на слухачів, однак зловживати та перевантажувати ними промову недоцільно і небезпечно. Підкреслено красива промова викликає недовіру до оратора («гарно співає!») [1, с.141].

Отже, публічний виступ відіграє важливу роль у діловому спілкуванні. Підготовка вдалого виступу може бути складною, однак не варто хвилюватися, адже результат цього вартий; усі необхідні поради і настанови, наведені у даній роботі, допоможуть отримати визнання талановитого риторика і заслужити повагу від слухачів.

Список використаної літератури:

1. *Лесько О.Й.* Етика ділових відносин : навч. посіб./ *О.Й. Лесько, М.Д. Прищак, О.Б. Залюбівська* – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 309 с. URL: http://megalib.com.ua/book/132_Etika_dilovih_vidnosin_.html (дата звернення: 07.05.2022) с.119-146.
2. Публічний виступ у діловому спілкуванні // cpk.org.ua. URL: <https://cutt.ly/IJKvFza>. (дата звернення: 07.05.2022).
3. Публічний виступ як форма усного ділового спілкування : реферат // Освіта.UA. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/dilovodstvo/24222/> (дата звернення: 07.05.2022).
4. *Шапошнікова І.В.* Ділова риторика : підручник / *І.В. Шапошнікова*. – Херсон : Херсон. держ. ун-т, 2004. – 123 с. URL: <https://studfile.net/preview/5643215/page:17/> (дата звернення: 07.05.2022) с.40-48.

ШЕКСПІР В ЖИТОМИРІ: КОРОТКИЙ ОГЛЯД ІСТОРІЇ СЦЕНІЧНОГО ПРОЧИТАННЯ

Дослідження має на меті представити перелік та дати короткий огляд інсценування п'єс Вільяма Шекспіра та вистав за мотивами його творів, які ставилися в Житомирському обласному музично-драматичному театрі. В роботі використані архіви театру, де знайдено інформацію про відгуки, фотографії та акторів вистав. Додано короткий екскурс до історії театру. Разом з текстовою інформацією у проекті наведені фотографії та відеоматеріали з постановки вистав та репетицій. В ході дослідження взято ексклюзивне інтерв'ю в актриси театру, яка грала головну жіночу роль в одній з вистав. Розвідку спрямовано на популяризацію драм Шекспіра у Житомирі й виконано в рамках збору інформації про Шекспірівські вистави в Житомирі.

Вільям Шекспір – геніальний драматург, ідеї якого є вічними, і залишаються актуальними по сьогоднішній день. Його герої живуть у світі, де панують різні закони, ідеології, але всі вони об'єднані духом Шекспірівської Англії та прагненням до кращого. Його твори перекладені майже всіма мовами світу мають величезний вплив на свідомість сучасної людини. Тому важливо, щоб його твори лунали звідусіль, особливо в Україні, де досі панує чванство між сім'ями, цинізм, здатність зробити все за гроші, але водночас – самовідданість, патріотизм, люблячі серця і справедливість. Проте більшість людей знайомі з Шекспіром лише зі сторінок шкільної програми, яка є досить важкою для сприйняття, якщо вивчати лише у перспективі історії літератури, тому, щоб перейнятися сутністю проблем та тією епохою найкращим рішенням є саме постановка драм, адже не дарма Шекспір звертався до своєї аудиторії саме мовою драми.

Моєю метою було знайти якнайбільше інформації про постановки драм Шекспіра у Житомирському музичному обласному драмтеатрі та про вистави, що передували сучасному етапові його розвитку. В ході дослідження я взяла інтерв'ю в актриси театру, заслуженої діячки мистецтв Польщі – Тетяни Соломійчук. Відомості, отримані під час нашої розмови я буду використовувати ще у багатьох своїх проектах, пов'язаних з театральним життям Житомира. Зокрема, в продовженні цього проекту я планую детальніше дослідити постановку «Короля Ліра» та особливості сценічного рішення цієї вистави в нашому театрі.

Проблема постановки драм Шекспіра в Україні є досить гострою, адже класичне мистецтво не завжди легко сприймається сучасним глядачем. Тому важливо вивчати, які вистави відбувалися та аналізувати їх деталі, щоб у майбутньому можна було використовувати цей досвід для постановки нових драм та передачі молодшому поколінню відомостей про здобутки предків. Також матеріали зібрані в ході роботи є важливими для подальшого розвитку театру не лише для втілення на сцені українських безсмертних творів, але й творів невмираючої всесвітньої класики, що сприятиме зростанню зацікавленості у відвідуванні театру з боку не лише містян, але й, можливо, іноземних туристів.

Метою проекту є популяризація Шекспірівських вистав та показ нового погляду на них. Також на меті є донесення важливості вивчення проблематики творів, та інтерпретування їх на сучасний лад, що сприяє більшому колу цільової аудиторії.

Для реалізації цієї мети я виконувала наступні задачі:

1. Зібрати друковані та онлайн матеріали з історії театру. Ознайомитися з роботами дослідників історії нашого театру.
2. Звернутися до адміністрації театру з метою пошуку додаткової інформації про вистави та їх учасників.
3. Взяти інтерв'ю в Тетяни Соломійчук, виконавиці ролі Корделії у виставі «Король Лір».
4. Оформити результати пошуку в форматі слайд презентації для подальшого розповсюдження знайденої інформації.

Прем'єра більшості вистав відбулася у 19-20-х століттях, тому у вільному доступі в інтернеті майже немає інформації щодо них, за винятком кількох фото з вистав. Нам недоступні відгуки глядачів тощо. В книзі «Театр Житомира» [3, с. 12-14], наводиться інформація про відвідини Житомира негрятянським актором Айрою Олдріджем, який у 1865 р. зіграв роль «Гамлета», а у 1866 р. «Отелло» та «Шейлока». Дані про вистави ХХ століття збереглися лише в архіві театру, і досі не було жодного мистецтвознавчого дослідження житомирських вистав за творами Шекспіра, тому матеріали наведені в роботі є справді унікальними та важливими з наукової точки зору для дослідників театрального життя нашого міста.

Житомир був одним із небагатьох міст, в якому в ХІХ ст. вже були театри. В 1809 році була побудована перша будівля за ініціативи волинського губернатора М. І. Камбурлея. На жаль, трупа розпалася і до кінця 50-х років Житомир не мав спеціального театрального приміщення, вистави провадились в приватних заможних будинках. У 1858 р. коштом внутрішніх справ Російської Імперії було відкрито нове приголомшлurve приміщення, нині це обласна державна філармонія. Шекспіріана Житомира тісно пов'язана з ім'ям Айри Олдріджа трагіка, друга Тараса Шевченка. Він зіграв Отелло, в однойменному творі Шекспіра. Його виступи пройшли з величезним успіхом, і місто ще довго згадувало цю виставу та

неперевершену гру актора. Як писала газета "Киевлянин" 15 липня 1865: "...Олдрідж на волинській сцені це фурор... Він зіграв так сильно, що в залі плакали, не соромлячись сліз...". Вдруге чорношкірий актор підкорив серця глядачів роллю "Шейлока". За словами місцевих критиків, Олдрідж блискуче зіграв кращу роль світового репертуару. Журнал "Антракт" писав: "...Славнозвісний трагік Олдрідж дав у Житомирі кілька спектаклів. Попри високі ціни, глядачів не бракувало. Публіці найбільше сподобався "Шейлок". Трагедію тричі повторено..."

В новітній час, вже у 1966 відбувається спорудження нової будівлі театру з великим залом на 943 місця та малим на 70 місць, з фойє, репетиційними залами, гримувальними кімнатами тощо. В театрі з 1983 року як одна з основних вистав грається "Король Лір". В головних ролях Король Лір - н.а. України В. Яременко Блазень - н.а.України В. Нестеренко, Корделія - Т. Соломійчук. В розмові Тетяна Соломійчук зауважила: "Образ створений В. Яременко був по-своєму оригінальним. Король може і виглядав важкуватим, і в деяких компонентах недосконалим, проте незаперечними були величезні досягнення Яременка-Ліра."

Згодом загальне захоплення минуло, й Шекспір повернувся до театру аж у 2015р. у вигляді сучасної інтерпретації трагедії "Ромео і Джульєтта" за п'єсою Г.Горіна "Чума на оба ваши дома". Прем'єра вистави «Любов та ненависть у Вероні» – це не просто сюжетне продовження шекспірівської історії, це версія можливого розвитку подій у жанрі фарсу, який визначив у своїй постановці режисер П. Авраменко. У виставі підняті вічні проблеми: ворогування, що засліпило серця і розум двох родин, руйнівна сила цинізму, брехні та підступності на людську сутність. Виставу показували ще 2 роки, але, на жаль, через епідеміологічну ситуацію показ довелося припинити, навіть за умови великого фурору, який вона призвела на глядачів.

Таким чином, житомирська театральна шекспіріана налічує майже 200 років історії. Вистави відбувалися як силами акторів антрепризи (А.Олдрідж), так і постійної трупи. До репертуару ХІХ ст. входили «Отелло» та «Шейлок», тоді як ХХ ст. позначилося «Королем Ліром» і постмодерною інтерпретацією «Ромео і Джульєтти» – «Любов і ненависть у Вероні».

Подальше дослідження передбачає поглиблення контактів з учасниками вистави «Король Лір» та детальніший опис постановки цієї трагедії Шекспіра та п'єси Григорія Горіна «Любов та ненависть у Вероні» (Чума на оба ваши дома), з точки зору режисерського підходу та сценічних рішень, а також поновити спогади учасників вистав.

Список використаної літератури:

1. Авраменко П. Любов та ненависть у Вероні / П.Авраменко. – 2016 [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=3jztfJcSPuo&t=1s>.
2. Данчук Л.І. Житомирський державний обласний український музично-драматичний театр ім. І.А. Кочерги 60 років / Л.І. Данчук, Т.О. Соломійчук. // Скерцо. – 2004. – №1. –18 с.
3. Станіславський М.Д. Театр Житомира / Станіславський М.Д., Рубінштейн Л.А. – К. : Мистецтво, 1972. – 152 с.
4. Програмка вистави «Король Лір» – Житомир: обласна друкарня, 1993.
5. Як відбувається репетиція вистави «Любов та ненависть у Вероні» у Житомирському драмтеатрі // www.zhitomir.info. – 2017[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/TJGoGUM>.

ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ В УКРАЇНІ ЗА ДОПОМОГОЮ СТВОРЕННЯМ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАРТАПІВ

Вирішення екологічних проблем є стратегічним завданням економіки нашої країни. Свідченням цього є розробка питань екологічних в економіці на державному рівні та підвищення наукового інтересу до цієї проблеми.

Проблеми реалізації екологічних проектів приваблюють багато науковців, а також вони активно обговорюються у ЗМІ, пропагуються екологічні проекти. Одним із таких є щорічний проект «ЕКОТРАНСФОРМАЦІЯ». Дана екологічна платформа спрямована на популяризацію позитивних змін, кращих реалізованих підприємствами зелених ініціатив та проектів, які знижують негативний вплив на довкілля. Її гаслом є «Змінюємо змінюючись», адже це проект про тих, хто змінює підходи та технології, хто трансформуючи свої виробничі потужності, дає приклад іншим, хто став на зелений шлях і веде за собою інших.

З кожним роком стають все більш поширеними та здобувають підтримку з боку суспільства та потенційних інвесторів екологічні проекти, точніше так звані екологічні стартапи. Вважаємо за доцільне детальніше розглянути ці сучасні перспективні форми взаємодії економічної та екологічної науки.

Екологічні стартапи – це такі екологічні проекти, які дають можливість втілити екологічні ідеї у підприємницьку діяльність. Сучасні молоді люди орієнтуються не тільки на реалізацію власних ідей, а й на ті вигоди, які можливо отримати, перш за все, матеріального характеру. Тому в більшості випадків ідеї екологічного характеру переростають у стартапи.

Однак, слід зазначити, що якщо говорити про екологічні стартапи, то вони дещо відрізняються від звичайних, оскільки, перш за все, несуть в собі соціальноорієнтовану ідею подолання екологічних проблем, яка постає над фінансовими вигодами (прибутки є більше наслідком, в разі успішності проекту, ніж самоціллю). Тому вважаємо за необхідне зазначити, що основою появи екологічних стартапів та екологічних проектів є свідоме ставлення авторів проекту до охорони та захисту довкілля.

На нашу думку, стартап – це інноваційна діяльність економічного суб'єкту, направлена на покращення життя та отримання можливого очікуваного прибутку в майбутньому. Екологічний стартап – це інноваційна діяльність економічного суб'єкта в області екології, яка передбачає покращення стану природа та отримання прибутку.

Ми представляємо проект, який, на наш погляд, приносить користь як економіці, так і навколишньому середовищу. Ми виробляємо 3D-моделі з низькою полігональністю, які ми називаємо PaperCraft-Models – моделі з паперу. Їх можна використовувати для декору будинку або будь-якого заходу, незвичайного подарунка, хобі для дитини. По суті, було винайдено спосіб зменшити негативний вплив на навколишнє середовище.

На наш погляд, моделі PaperCraft можуть прикрасити будь-який захід. Це низькополігональні, екологічні 3D-моделі, які підходять для прикраси, чудового подарунка і можуть бути хобі. Наша продукція може додати приємної атмосфери та стилю до будь-якої вечірки, внести родзинку у ваш домашній декор та зробити фотографію незабутньою.

PaperCraft-Models виробляються перш за все в тому, що це екологічно чистий продукт ручної роботи. Це креативно, незвично і, що найголовніше, це найшвидше рішення для вашого декору. Це також робить певний внесок у вирішення сучасних екологічних проблем. Згідно з інформацією, взятою з serpstat.com, щомісяця відбувається 3,5 мільйони пошуків подарунків. Виявлено, що більшість наших клієнтів – це чоловіки та жінки у віці від 16 до 40 років з гарним смаком. Куди б ми не пішли, прикраса використовується скрізь, від будинку до робочого інтер'єру. Тому дуже важливо жити в цьому екологічному середовищі креативно і з можливістю організувати його за меншу ціну. Цей проект, на наш погляд, дуже перспективний.

У наших клієнтів є чудова можливість знайти незвичайний подарунок на нашій сторінці в Instagram. Макет фігурок може бути надісланий у електронному вигляді на електронну пошту замовника.

Зауважимо, що в даний час екологічна ситуація в Україні потребує допомоги. Досить часто ми бачимо проблеми з утилізацією та переробкою сміття, токсичних речовин та матеріалів. Також дуже важливою проблемою є забруднення повітря тощо. Ми вважаємо, що людям потрібно змінювати курс на зменшення шкідливих викидів у атмосферу. Цей стартап допоможе людям замінити шкідливі для здоров'я та навколишнього середовища матеріали, тим самим зменшуючи негативні викиди в атмосферу та землю. Декор «Пейперкрафт-Моделз» є не тільки є візуально привабливим, але й екологічно безпечним.

ІВАН ОГІЄНКО: ПИСЕМНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ДОЛЯ «НЕДОПИСАНОЇ» БІБЛІЇ

Від ранньої пори зрілості та до глибокої старості Іван Огієнко мав впевненість в тому, що мусить до останнього подиху пронести покладений долею на нього хрест – донести десятки тисяч не просто написаних, а вистражданих сторінок, не тільки до групи мрійників-однотумців, а й до цілого народу.

Тому він не припиняв писати власні твори та з завзяттям займався перекладацькою діяльністю.

Писав він і у таборах для політичних переміщених, у чужих притулках, шпиталях, потягах та літаках. На цигарковому папері, серветках, чистих газетах та задрукованих аркушах.

Значно меншу частину з огрому написаного йому вдалося оприлюднити: статті у власних періодичних виданнях («Рідна мова», «Наша культура», «Слово Істини», та «Віра і Культура»), окремі книги й брошури. Основний масив рукописів десятиліттями зберігався у церковному сховищі у Вінніпезі, але деякі рукописи отримали іншу долю.

Рятуючись весною 1945 р. від арешту радянськими енкаведистами, митрополит Іларіон наспіх склав у декілька мішків результат кількадесятилітнього перекладу Біблії українською мовою, і попросив надійних православних священників закопати все це до «кращих часів» на території монастиря в поселенні Сен-Пельтен біля Відня. І, дійсно, завдяки Божому промислу той справжній духовний скарб не пропав для української та світової історії. Через кілька місяців ті мішки були відкопані офіцерами англійської розвідки й доправлені літаком у Вінніпег для завершення праці перекладача [5].

Причина зацікавлення перекладом Біблії (за І. Огієнком). Ще у студентські роки Іван цікавився перекладом Біблії українською, він досліджував монографію про життя й працю Архимандрита Йоаникія Галятовського, найбільшого українського письменника XVII століття (1688 р.), який у своїх творах часто давав переклад Святого Писання на літературну мову того часу. Це, повною мірою, зацікавило молодого Огієнка взятись за дослідження іншої «церковної писанини», аби зрозуміти всю її суть.

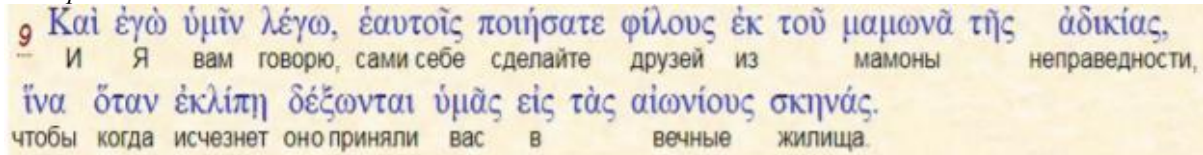
Ще одним «останнім важелем», що відіграв важливу роль у перекладі Біблії українською, став переклад тієї ж Біблії Пантелеймоном Кулішем, варіант якої зовсім не сподобався Огієнку. Він писав так: «А коли появилася року 1905-го повна Біблія в перекладі Пантелеймона Куліша, вона мене відразу не задовольнила, -на ній аж надто чулася тяжка рука Пулюя, що таки видав її без волі головного перекладача старим галицьким правописом. І взагалі цей переклад появилася надто спізнено, а мова його вже для свого часу була застаріла.» [1].

Як робився переклад Старого та Нового Заповіту. Іван Огієнко обрав власний метод праці: спочатку він зробив дослівний гебрійсько-український переклад, а вже з нього робив переклад на українську літературну мову. Він обрав такий метод тому, що його попередня праця над перекладом Старого Заповіту показала, що гебрійський оригінал на кожному кроці має свої власні ідіоми, не легкі для перекладу на другу мову. А то й такі, що можуть мати по кілька значень.

У «важких» місцях він звертався до різних сучасних європейських перекладів, і їхній переклад записував до своїх зшитків. І таким чином в нього склалася «хіба єдина в світі гебрійсько-українська Біблія, рясно обсіпана різними примітками»[2].

Порівняння перекладу П. Куліша та І. Огієнка.

Оригінал:

Переклад Куліша:

«І Я вам глаголю: Робіть собі приятелів від мамони неправди, щоб, як будете в недостатках, прийняли вас у вічні оселі».

Переклад Огієнка:

«І Я вам кажу: Набувайте друзів собі від багатства неправедного, щоб, коли проминеться воно, прийняли вас до вічних осель».

Мова перекладу Огієнка ближча до сучасної, аніж Куліша, адже у ньому зустрічається багато застарілих слів, діалектизмів, русизмів. Його читати складно, то є мова 30-х років. Крім того, в перекладі неприродний порядок слів, що робить його досить важким у читанні й сприйнятті. Сам Огієнко про це казав так: «Передаю Євангелію мовою ритмічною, головню т.зв. анапестом, цебто 3-складовими стопами з

наголосом на третьому складі. Власне цей метричний розмір надає Євангелії величавої, а разом з тим мелодійної форми...»[3]. Це пов'язано з тим, що Огієнко робив переклад для церковного співу. В одному зі своїх листів українському баптистському пастору Левку Жабко-Потаповичеві Іван Огієнко пише: «Я Біблії не читаю, а завжди співаю її, бо це Божа мова. Через це, скажемо, промови Господа в мене величною мовою, а то й мірною»[4]. Наявність декількох перекладів дає можливість глибше і багатогранніше розуміти біблійні тексти й істини. Читання Біблії стає легшим, текст краще сприймається, зміст передається дослівніше[1].

Список використаної літератури:

1. Геніш О. Порівняльний аналіз перекладів Біблії українською мовою: який обрати? / О. Геніш. // Богомыслие. – 2021. – №30. – С. 199—214.
2. Назаренко М. Біблія Івана Огієнко – спогади очевидців створення перекладу [Електронний ресурс] / М. Назаренко // Слово про слово. Християнська газета. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/mJGpc2F>.
3. Огієнко І. Новий переклад Євангелії на українську мову. / Іван Огієнко / Київ: «Рідна мова». – 1936.
4. Огієнко І. Як Святе Письмо ставало українським / Упорядник, автор передмови і приміток Микола Тимошик. – К: Наша культура і наука, 2018. – 424 с.
5. Тимошик М. Його бій за державність : документально-публіцистична оповідь / Микола Тимошик. – Київ : Наша культура і наука, 2017. – 376 с.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ

Визначення системи оцінки якості освіти є важливим елементом у становленні й розвитку будь-якої держави, оскільки саме від якості освіти залежить модернізація навчання, залучення сучасних професійних методів та засобів викладання. Німеччина є однією з провідних країн, що докладає чимало фінансів та зусиль для покращення освіти на всіх рівнях: починаючи з садочків й закінчуючи вищими навчальними закладами.

Важливим стратегічним кроком у запровадженні Німеччиною Болонського процесу стало рішення, прийняте в 1998 році Конференцією міністрів освіти (КМО) і Конференцією ректорів вищих навчальних закладів, про запровадження процедури акредитації програм для нових курсів та систематичне підтвердження вже існуючих. Відтоді акредитація є обов'язковою умовою для державного затвердження курсів бакалавра та магістра. Крім якості курсів, також перевіряється відповідність формальним вимогам КМО та європейським стандартам.

Німецька система акредитації є складною та включає три різні види процедур акредитації: **програмна акредитація, системна акредитація та альтернативні процедури**. Державним документом, який затверджує порядок проведення акредитації є «Державний договір про організацію спільної системи акредитації для забезпечення якості навчання та викладання в університетах Німеччини» [1].

Об'єктом **програмної акредитації** є курси бакалавра або магістра в державних або визнаних державою університетах Німеччини. Якщо освітня програма успішно пройшла процедуру акредитації, вона отримує тимчасову акредитацію та, відповідно, матиме знак якості. Рішення про акредитацію зазвичай стосується лише індивідуального курсу, проте існує також пакетна акредитація, що означає змістовну оцінку декількох дисциплін, які пов'язані тематично між собою. Відповідно тоді програмна акредитація здійснюється як частина комплексної процедури [3].

Процес програмної акредитації є багатоступінним, оскільки заснований на принципі експертної оцінки. Як правило, вищий навчальний заклад доручає проведення процедури оцінки якості програми обраній ним та затвердженій Акредитаційною радою агенції. Саме агенція призначає експертну групу, склад якої відображає як предметну спрямованість, так і специфіку діяльності курсу. Експертна група включає представників інтересів різних груп: 1) щонайменше два викладачі університету, що мають безпосередній зв'язок з освітньою програмою; 2) представник з професійної практики, що може підтвердити практичну значущість освітньої програми; 3) студент, пов'язаний з вивченням дисципліни в рамках освітньої програми. При призначенні експертної групи агенція дотримується порядку, розробленого Конференцією ректорів Німеччини. Більшість голосів мають викладачі університету. Формальні положення певної освітньої програми оцінює агенція. Вона ілюструє результати оцінки у звіті, який надається експертам. Оцінка експертної групи відповідно до положень освітньої програми базується на критеріях, викладених у третій частині нормативного акту. Окрім заочного аналізу документів, повинно бути проведене й очне обговорення з представниками університету. Лише потім експерти готують висновок щодо рекомендованого рішення акредитації програми [3].

Акредитаційна рада приймає рішення щодо акредитації певної освітньої програми за поданням університету. Підставою для прийняття рішень щодо формальних критеріїв є звіт агенції, а основою для рішень щодо технічних та змістовних критеріїв є звіт експертної групи.

Якщо Акредитаційна рада має намір ухилитися від рекомендацій експертів, то вищий навчальний заклад має можливість подати клопотання. У разі позитивного рішення про акредитацію, програма отримує знак якості. Акредитаційна рада публікує своє рішення та звіт із зазначенням прізвищ людей, що входили до експертної групи, на своєму веб сайті після завершення процедури. Термін дії програмної акредитації становить вісім років [3].

Об'єктом **системної акредитації** є внутрішня потреба забезпечення якості роботи університету. При системній акредитації університет отримує право нагороджувати печаткою Акредитаційної ради ті курси, які в ньому вивчаються [4].

Протягом системної акредитації університет повинен довести, що він систематично реалізує формальні та предметні критерії, викладені в правовому акті. Для цього необхідно отримувати регулярні оцінки ступеневих програм та напрямків, що стосуються навчання та викладання матеріалу, до яких залучаються внутрішні та зовнішні студенти, академічні експерти з-за меж університету, представники професійної практики та випускники.

Позитивна системна акредитація засвідчує, що університет підходить для забезпечення кваліфікаційних цілей та стандартів якості курсів, які викладає. Відповідно тоді університет має знак

якості «системно акредитований». Процедура системної акредитації є багатоетапною та базується на принципі експертної оцінки. До експертної групи входять: 1) щонайменше три викладачі університету з відповідним досвідом викладання в певній сфері; 2) представник професійної практики; 3) студент.

Як і при програмній акредитації, експертна група системної акредитації дотримується порядку, розробленого Конференцією ректорів Німеччини. Більшість голосів мають викладачі університету, більшість експертів повинні мати досвід в системній акредитації.

Професійна та змістовна оцінка експертної групи базується на критеріях, викладених у третій частині правового акту. Проводиться перевірка та організуються бесіди з представниками університету. Потім готується експертний висновок з рекомендованим рішенням щодо акредитації внутрішньої системи управління якістю освіти, який оформлюється згідно з вимогами, визначеними Акредитаційною радою [4].

Акредитаційна рада приймає рішення про системну акредитацію за поданням університету. Підставою для прийняття рішень є звіт, поданий експертною групою та заключний висновок агенції. У разі первинної системної акредитації у звіті агенції має бути вказано, що на момент подачі заявки хоча б одна освітня програма пройшла систему оцінювання якості. Якщо ж університет проходить переакредитацію, то необхідно показати, що всі програми бакалавра та магістра хоча б один раз пройшли внутрішню систему оцінювання якості освіти.

Якщо Акредитаційна рада має намір ухилитися від рекомендацій експертів, то вищий навчальний заклад має можливість подати клопотання. У разі позитивного рішення про системну акредитацію, університет отримує право нагороджувати печаткою Акредитаційної ради ті курси, які пройшли перевірку. Акредитаційна рада публікує своє рішення та звіт із зазначенням прізвищ людей, що входили до експертної групи, на своєму веб сайті після завершення процедури. Термін дії системної акредитації становить вісім років [4].

Закони Німеччини дають можливість університетам вибирати між програмною акредитацією, системною акредитацією та альтернативними процедурами, узгодженими з Акредитаційною радою в межах країни. Альтернативні методи є самостійно розробленими університетами та мають на меті оцінювання якості освіти так само, як і програмна та системна акредитації.

Альтернативні методи оцінювання якості освіти існують для того, щоб замінити програмну або системну акредитації. Об'єктом акредитації є відповідно сама альтернативна процедура, при успішному завершенні якої університет отримує право на самоакредитацію курсів навчання. [2]

Під час проведення альтернативних процедур акредитації університет повинен довести, що він систематично реалізує формальні та предметні критерії, закладені в типовому законодавчому акті. Процес акредитації проходить у кілька етапів. Перед проведенням альтернативної процедури необхідно отримати дозвіл компетентного наукового органу та Акредитаційної ради. Необхідно подати заявку та вже після її розгляду університет отримує схвалення. Після цього деталі проведення альтернативної процедури будуть визначені між університетом та Акредитаційною радою. Надалі університет формує звіт на основі самооцінки своїх курсів та передає його до офісу ради. Після розгляду звіту створюється комісія, за участю зовнішніх незалежних експертів із сфер суспільства, що мають відношення до забезпечення якості освіти, зокрема представників науки, професійної практики, а також студентів. Результатом закінчення перевірки є оцінка з рекомендаціями або ж задовільна оцінка.

Акредитаційна рада приймає рішення про акредитацію шляхом визначення еквівалентності альтернативної процедури процедурам програмної чи системної акредитації. Розглядається звіт про самооцінку, висновок експертів та, якщо є, виписка з університету; його подає до Акредитаційної ради компетентний науковий орган. [2]

Після акредитації Акредитаційна рада нагороджує університет печаткою фонду, яка дає право самостійно оцінювати освітні програми та курси. [2]

Як правило, за два роки до закінчення терміну акредитації альтернативна процедура переоцінюється незалежною науковою установою, яка підпорядковується Акредитаційній раді. За результатами оцінки та моніторингу процедури Акредитаційна рада дає рекомендацію щодо продовження права на самоакредитацію.

Отже, ми бачимо, що процедура оцінювання якості освіти в Німеччині є досить складною. Відповідальним органом щодо проведення акредитації університетів виступає Акредитаційна рада, в той час як головним помічником збору матеріалу є агенція та, відповідно, створена експертна група. Правову основу акредитації формують «Державний договір про організацію спільної системи акредитації для забезпечення якості навчання та викладання в університетах Німеччини».

Список використаної літератури:

1. Akkreditierungssystem. Funktionsweise des Systems. Available at: <https://cutt.ly/pJGay4R>
2. Alternative Verfahren. Available at: <https://cutt.ly/uJGattB>
3. Programmakkreditierung. Available at: <https://cutt.ly/UJGp5ij>
4. Systemakkreditierung. Available at: <https://cutt.ly/mJGawNa>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Переклад фразеологічних одиниць є актуальним питанням для сучасного перекладознавства. На думку багатьох видатних фахівців, фразеологізми є лексичні поєднання, значення яких визначається цілим виразом. Найбільш характерною рисою фразеологізму є його емоційна виразність та лаконічність висловлювання думки. Фразеологізми відбивають культуру та національний менталітет конкретного народу. Тому переклад фразеологізмів є однією з актуальних проблем сучасного перекладознавства. Фразеологічні одиниці є невід'ємною частиною будь-якої мови чи культури, і знання цих одиниць та правильна їхня інтерпретація свідчить про правильний переклад всього виразу чи художнього твору.

Слід зазначити, що фразеологізми дуже часто трансформуються у «словосполучення». Основним завданням перекладача є визначити способи перекладу та висловити коннотативну та оцінну функції всього виразу. Доцільно, з погляду, дати точне визначення поняття фразеологізму, запропонованому А.В. Куніна «Фразеологічна одиниця є відокремлена сполучуваність слів з аналізованим значенням та певна стійкість на фразеологічному рівні» [1. с. 488]. Нерухомі словосполучення – це одиниці, які вказують на національно-культурний колорит людей; це причина того, що перекладати їх досить важко. Знайти застосовну істотну близькість між потенційною еквівалентністю та реальним паритетом оригіналу та перекладу є одним із основних завдань перекладача.

Існує три принципи класифікації фразеологічних одиниць. Найбільш популярна синхронічна (семантична) класифікація фразеологізмів В.В. Виноградів. Він розвинув деякі положення, вперше висунуті швейцарським лінгвістом Шарлем Баллі, і дав сильний поштовх до суто лексикологічної обробки матеріалу. Це означає, що фразеологізми визначалися як лексичні комплекси зі специфічними семантичними ознаками і класифікувалися відповідним чином. Його класифікація заснована на мотивації одиниці, яка є відношенням між значенням цілого і значеннями його складових частин. Ступінь мотивованості співвідноситься з жорсткістю, неподільністю і смисловим єдністю висловлювання, тобто із можливістю зміни форми чи порядку компонентів, заміни цілого одним словом, хоч і не завжди.

За класифікацією Виноградова всі фразеологічні одиниці поділяються на фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.

- Фразеологічне зрощення – це семантично неподільна фразеологічна одиниця, на значення якої ніколи не впливають значення її компонентів. Значення компонентів повністю поглинається змістом цілого, його виразністю та емоційними властивостями.

- Фразеологічна єдність – це семантично неподільна фразеологічна одиниця, все значення якої мотивовано значеннями її компонентів. Загалом, фразеологічні єдності — це словосполучення, у яких значення цілої єдності перстає бути сумою значень його компонентів. Значення значущого слова не надто далеке від його звичайних значень. Це значення утворюється внаслідок узагальненого переносного значення вільного словосполучення. Це результат образно-метафоричного переосмислення словосполучення [2. с. 208].

- Фразеологічне сполучення (колокація) – це конструкція або вираз, у якому кожне слово має абсолютно чітке самостійне значення, а один із компонентів – зв'язане значення [2. с. 208].

- Фразеологічний вираз – це стійка за формою та вживанням семантично поділена конструкція, компонентами якої є слова з вільним значенням [2. с. 208].

Для аналізу прийомів перекладу стійких висловів з теоретичного боку необхідно розділити прийоми перекладу всіх стійких словосполучень цієї мови. Загальноприйняті способи перекладу фразеологічних одиниць:

- переклад за допомогою абсолютних еквівалентів;
- переклад за допомогою відносних еквівалентів застосовується у випадку, коли є деякі відмінності у значенні виразів у вихідній та цільовій мовах;
- переклад за допомогою фразеологічних аналогів є актуальним, коли перекладач працює над прислів'ями та приказками.

Тому, підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що переклад фразеологізмів є найважливішим і досить складним завданням для перекладача. Причина в тому, що перекладачі повинні звертати увагу на збіг презентативного та логічного значень фразеологічних одиниць у вихідній та цільовій мовах у процесі перекладу та типах контекстів, у яких вони функціонують. Проте втрата і зміна стилістичних чи коннотативних функцій фразеологізмів може бути результатом неправильного тлумачення ідіоми чи висловлювання у мові перекладу. Враховуючи деякі особливості функціонування фразеологізму та його

адекватного перекладу, перекладач повинен правильно інтерпретувати та перекладати цей фразеологізм та не допускати функціонування та розробки.

На закінчення слід зазначити, що фразеологізми відображають культуру та національний менталітет конкретної країни та народності; тому переклад фразеологізмів одна із найважливіших питань сучасного перекладознавства. Крім того, фразеологічні одиниці є невід'ємною частиною будь-якої мови, і знання цих словосполучень та їх адекватна інтерпретація та переклад є доказом правильного та адекватного перекладу всього вираження, вигадок та творів мистецтва. У цьому контексті слід резюмувати, що перекладачі повинні дотримуватися норми та вживання мови перекладу під час перекладу фразеологізмів.

Список використаної літератури:

1. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка: учебное пособие для институтов и факультетов иностранных языков / А. В. Кунин. – 3-е изд. – Дубна: Феникс+, 2005. – 488с.
2. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии / Н. Н. Амосова. – Л.: ЛГУ, 1978. – 208с.
3. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В. Н. Комиссаров. – М.: ЭТС, 2001. – 424с.

**ЗАСТОСУВАННЯ КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ
У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Застосування когнітивно-комунікативного підходу у вивченні іноземної мови набуває все більшої популярності. Завдяки цьому методу навчальний процес не втрачає інтенсивності, що є важливим за умов все більшої направленості на самостійне опрацювання студентами навчального матеріалу [1; 2].

Під комунікативно-когнітивним підходом розуміють таку організацію навчально процесу, основу якого складає комунікативна взаємодія студентів, яка забезпечує участь кожного з них як об'єкта та суб'єкта пізнавальної діяльності. Студенти вчаться застосовувати набуті знання у безпосередній комунікації один з одним. Отже, цей метод покликаний зробити комунікативну методику більш динамічною та продуктивною [3; 4].

Найвагомішими принципами застосування когнітивно-комунікативного підходу у вивченні іноземної мови у вищих навчальних закладах є: принцип функціональності, інтегративної мовленнєвої діяльності, автентичності, системності та доступності навчального матеріалу, принцип роботи в групах, а також принцип єдності навчання, виховання та розвитку [5].

Провідним фактором реалізації когнітивно-комунікативної методики є виконання різнорівневих вправ, успішний результат яких пов'язаний з пізнавальною активністю.

Наведемо приклади відповідних типів вправ застосування когнітивно-комунікативної методики:

Когнітивно-діяльнісні.

Мета: формування навичок монологічного мовлення та розвиток умінь логічного викладення думки.

Інструкція: студенти читають вислови відомих людей про дружбу. Після цього кожен висловлює свою думку, що означає бути хорошим другом.

Когнітивно пошукові.

Мета: формування фонетичної компетентності студентів.

Інструкція: студенти дивляться відео «Джджо у пошуках щастя». Після цього студенти читають речення та ставлять їх у правильному порядку.

Когнітивно-творчі.

Мета: формування мовленнєвих навичок письма та розвиток креативного мислення студентів.

Інструкція: Студенти слухають звуки будильника, дощу, морського прибою. Прослухавши аудіо, студенти пишуть коротку розповідь до кожного звуку.

Отже, виклики нової реальності ставлять за мету дослідити застосування когнітивно-комунікативного підходу у вивченні іноземної мови. Цей підхід сприяє кращому розвитку мовленнєвих навичок, підвищує мотивацію та розвиває креативне мислення студентів.

Список використаної літератури:

1. Ішутіна О. Є. Формування лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів української мови в процесі фахової підготовки / О.Є. Ішутіна : автореф. – Слов'янськ, 2017.
2. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения / Е.С. Кубрякова. – М. : Наука, 1997. – 247 с.
3. Мирна І.О. Розвиток соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх навч. закладів у процесі проф. діяльності : автореф. / І.О. Мирна. – Житомир: ЖДУ ім. І.Франка, 2015. 21с.
4. Пінчук В. М. Активізація мовленнєвої компетентності учнів на уроках / В. М. Пінчук // Англійська мова та література : наук.-метод. журн. – №22/24. – 2020. – С.9-14.
5. Подзігун Л.В. Комунікативно-когнітивний підхід у викладанні студентам іноземної мови нефілологічних спеціальностей / Л.В. Подзігун URL: <https://cutt.ly/nJGsouA>.

СТАРИЙ «ГАМЛЕТ» ЧИ НОВИЙ «ХАМЛЕТ»: ПОСТМОДЕРНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КЛАСИКИ У ЛЯЛЬКОВОМУ ТЕАТРИ

Розвідка містить аналіз вистави, що створена на основі п'єси Вільяма Шекспіра «Гамлет». Мета роботи привернути увагу цільової аудиторії до нових інтерпретацій знаменитих творів літератури. Дослідження спирається на аналіз певних елементів вистави та інтерв'ю з її режисером. Вистава відбулася в Житомирському академічному обласному театрі ляльок п'єси, створеної за мотивом трагедії Шекспіра в Житомирі та нових виявів творчості в театральному мистецтві.

Вільям Шекспір – найвизначніший драматург усіх часів, саме його вважають національним героєм та одним із символів Англії. Шекспір написав неймовірну кількість драматичних творів, що мають величезну вагу у світовій культурі. У творах Шекспіра – не просто життя, стосунки, інтриги далекої доби, а внутрішній світ людини. Його творіння, мабуть, вже ніколи не зійдуть із театральних сцен, але, на жаль, вони є складними для сприйняття звичайного глядача. При перегляді п'єси споглядач не зможе чітко зрозуміти, що саме хотів донести до нього автор. Чи є тоді сенс взагалі відвідувати такі заходи? Звісно є, адже не всі вистави зорієнтовані на досвідчених знавців та шанувальників класики. Метою цього проекту є спроба сприяти популяризації нових проявів творчості, а саме театральних вистав за участі не звичних нам усім акторів, а театральних ляльок, що дозволяє інтерпретувати класичні вистави на сучасний лад, що відповідає контексту сьогодення.

Актуальність роботи зумовлена потребою оновити погляд цільової аудиторії на творчість В. Шекспіра та показати новий спосіб відтворення світової класики. Я прагну продемонструвати сучасний підхід до відтворення загальновідомих п'єс. Усі матеріали презентації націлені на популяризацію нових проявів театального мистецтва.

Прем'єра вистави «Хамлет», дипломний проєкт молодого режисера Нікіти Перцева, відбулася в Житомирському академічному обласному театрі 18 липня 2021 року. Наразі покази анонсуються як прем'єрні. Ґрунтовного дослідження цієї вистави філологами ще не здійснювалося. Інформація, що є в презентації є не популяризованою та не достатньо дослідженою, що сприяє подальшому пошуку у цій темі. Мій проєкт націлений на те, щоб показати сучасне театральне мистецтво та сприяти його розвитку. На жаль, більшість населення України не сприймає театр, як щось цікаве, що казати про театр ляльок. Чомусь заведено вважати, що ляльковий театр зорієнтований лише для дітей і в ньому проводяться лише якісь примітивні вистави, що не зацікавлять дорослого. Насправді лялька може передати якусь інформацію ще краще ніж актор і це може стосуватися будь-якої теми. Театр ляльок змінюється, в ньому з'являються вистави, що можуть зацікавити дорослого та відкрити нове бачення на загальноприйнятій поняття.

Метою дослідження є спроба зруйнувати певні стереотипи щодо лялькового театру; оновити погляд цільової аудиторії на творчість Вільяма Шекспіра; показати нові прояви театального мистецтва та популяризувати їх серед молоді та дорослих; спонукати юнацтво до прочитання класичних творів та пошуку новизни у давно знайомих речах.

Коротко про зміст вистави повідомляє іронічний анонс на сторінці Театру: «коли всі справи в данському королівстві дуже кепські, а будь-які спроби дійти до ладу тільки роблять гірше, коли життя за мить перетворюється з трагедії на фарс і закінчується повнісінькою комедією, коли від вчинків героїв тільки вибухає мозок та сприйняття дійсності повертається догори дриго. Саме тоді час забути класичного, трагедійного Гамлета, і познайомитися з його сучасним відображенням, його повною протилежністю – принцом Хамлетом. І всі довічні питання залишать вас на час перегляду вистави, де Хамлет розповість історію, яка на початку змушує плакати, як безсмертна Шекспірівська трагедія, а в кінці сміятися. Отож – це сучасна жартівлива інтерпретація загальновідомого сюжету в гострий памфлет, де один шарлатан змінює на троні іншого, а новоспеченого володаря готовий зіпхнути вже зовсім повний безумець, немов віддзеркалення нашого сьогодення. І що ще залишається робити, якщо не посміятися над собою і героями нашої вистави» [4].

Такий постмодерний підхід зумовлює сприйняття глядачем та самими учасниками дійства. Досвідчена акторка-ляльковод Дарина Гущина так оцінює роботу молодого режисера: «Мені подобається його підхід. Нікіта дає волю акторам, але тільки в плані творчості, а дисципліна – сувора, мені це підходить. Можна сказати, що це – мій режисер». Сам режисер Нікіта Перцев зазначає, що, попри те, що театр став для нього рідною домівкою із малечку, значення вистав для дорослих вочевидь не достатньо оцінене житомирським глядачем. «Вистави для дорослих сприяють професійному зростанню лялькарів, допомагають їм піднятися на щабель вище» [2]. Нікіта Перцев має на меті підняти у театрі ляльок дорослий репертуар. Розпочати вирішив з класики. «Вистава "Хамлет" створена у жанрі трагіфарс, – каже Нікіта Перцев. – Дію твору

перенесено на балаганний підмуток. Використання петрушкових ляльок виправдано тим, що вони висміюють проблеми в державі. Комедійні репліки Шекспіра змінили на жарти на злобу дня» [2].

Лялькова інтерпретація класичного твору, переписування його та перегравання за допомогою незвичних засобів апелює до світового контексту – від народного театру ляльок до асоціацій з п'єсами постмодерністів, таких як Том Стоппард. Роль ляльки в сприйнятті шекспірівського сюжету неординарна: «Ляльки можуть більше, ніж актори. Лялька, на жаль чи на щастя, дуже філософська і прискіплива до себе. Це не просто іграшка, як думають люди. Театр ляльок оживляє будь-який предмет, і саме це стає цікавим. Навіть звичайний манекен, який стоїть в магазині, можна оживити настільки, що він буде набагато кращим в якійсь пластиці, ніж звичайний актор» – підкреслює режисер [2].

Безліч інтертекстуальних прийомів – від прямих цитат з трагедії Шекспіра, до пародійних її інтерпретацій, бурлеску й алюзій на сучасний культурний контекст – потребує окремого ретельного вивчення. Важливою є сама назва вистави, що містить подвійне значення, засноване на фонетичних асоціаціях. Автор /режисер так тлумачить прочитання назви: «Хамлет – від слова хам, хамство. Так, наш герой стає таким. Він і до цього ним був, але у вигляді такого інтелігентного хама» [3]. Гостра сатира на сучасне суспільство проникає крізь класичний сюжет. Як твердить журналіст-оглядач О. Ковальчук, «театр – це соціальне мистецтво» [1].

Я обрала виставу «Хамлет» режисера Нікити Перцева, бо вона руйнує стереотипи щодо лялькового театру та дає можливість продемонструвати новий погляд на хрестоматійну класику. А також донести інформацію дослідникам творчості Вільяма Шекспіра про постановки його творів чи творів за його мотивами в театрах Житомира.

Список використаної літератури:

1. Ковальчук О. У Житомирському театрі ляльок відбулася прем'єра вистави для дорослих "Хамлет" [Електронний ресурс] / Оксана Ковальчук // <https://suspilne.media>. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://suspilne.media/174606-u-zitomirskomu-teatri-lalok-vidbulasa-premera-vistavi-dla-doroslih-hamlet/>.

2. Перцев Н. У мене лялька завжди була живою. [Електронний ресурс] // Zhytomyr Travel /. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zhytomyr.travel/nikita-percev-u-mene-lyalka-zavzhdi-bula-zhivoyu/>.

3. Ляльковий театр / Відкрита студія / 12.07.21 [Електронний ресурс] // Телеканал СК1. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=9exTwJ9tqvs&t=8s>.

4. Житомирський академічний театр ляльок у Facebook [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.facebook.com/teatrkuolz>.

КОНВЕНЦІЇ СПІЛКУВАННЯ ЯК ІНТЕГРАЛЬНА СКЛАДОВА КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

Вираження ввічливості в соціальних відносинах, або слідування нормам етикету, враховуючи знання про власну культуру, чи спільноту де перебуваємо в момент мовлення є застосуванням концепту ввічливості в реальному житті. Будь-якій мовленнєвій дії властива адресованість, цілеспрямованість, а також суспільно зумовлена орієнтація на норми мовленнєвої поведінки, прийняті в соціумі. Участь у діалозі допускає дотримання головного принципу: виявити повагу та увагу до співрозмовника. Комунікант очікує від співбесідника адекватної до себе комунікативної поведінки, що є частиною єдиної соціальної системи, яка включає права та обов'язки її членів. Однією з аксіом успішного спілкування слугує регуляторна функція системи правил та норм спілкування (комунікативний кодекс), зумовлених культурою, соціумом, сферою спілкування.

Універсальні правила ввічливості пояснюються стандартними мотивами людської поведінки, що зумовлені природними інстинктами: являючись розумними істотами, ми не хочемо перебувати під впливом інших – це трактується «негативним лицем». З іншого боку, ми очікуємо схвального ставлення і сприймання наших потреб, що зумовлюють комунікацію. Прагматики розглядають ці мотиви під загальною назвою «позитивне лице».

В діалогічному спілкуванні, стратегії і тактики ввічливості використовуються задля уникнення загрози щодо втручання у функціонування «лиця» співрозмовника. В якості «лиця» розуміються емоційне і соціальне самоусвідомлення себе, яке притаманне будь-якій людині.

Вибір пріоритетної стратегії у спілкуванні – чи то позитивного «лиця», чи то негативного, – залежить від особливостей нашої комунікативної поведінки. Ці особливості регулюються функціонуванням і традиціями культур певного ареалу спілкування. Оскільки обидва учасники діалогічного дискурсу зацікавлені в ефективності обміну даними, в процесі комунікації відбувається співробітництво адресанта і адресата. Кожен з них намагається внести свій вклад в рівномірний перебіг розмови задля досягнення комунікативного успіху. Ці правила були об'єднані під назвою принципу Кооперації та включають чотири максими: кількості, якості, відношення і манери мовлення. Діючи разом вони регулюють мовленнєву поведінку – вимагають лаконічного, цілеспрямованого мовлення, застерігають від надмірного об'єму інформації, усвідомленого обману співрозмовника, неточності даних і вимагають чіткості викладу ідей.

У межах прагматики виділяють текстуальну і міжособистісну риторичку. Саме в межах останньої розглядається принцип Ввічливості на рівних з максимами Кооперації. Принцип ввічливості більшою мірою регулює спілкування, ніж принцип Кооперації: в першу чергу відбувається підтримка соціальної рівноваги й дружніх відносин між співрозмовниками, виражається зацікавленість останніх у співробітництві один з одним. У принципі Ввічливості виділяється шість максим, що розташовані за градуальною шкалою витрат і вигод (для мовця та слухача):

- **Максима такту (Tact Maxim):** Зменшуйте витрати слухаючого, збільшуйте вигоду. (Мета максими: не ставте інших у ситуацію, коли вони змушені порушити максимум такту).
- **Максима великодушності (Generosity Maxim):** Зменшуйте власну вигоду, збільшуйте вигоду слухачі.
- **Максима схвалення (Approbation Maxim):** Зменшуйте осуд (осудження) слухаючого, більше хвалите.
- **Максима скромності (Modesty Maxim):** Менше хвалите себе, більше критикуйте.
- **Максима згоди (Agreement Maxim):** Зменшуйте розбіжності між вами й співрозмовниками, збільшуйте згоду.
- **Максима симпатії (Sympathy):** Зменшуйте антипатію між вами й співрозмовниками, збільшуйте симпатію.

Наведені максими є суттєвими для успішності комунікації, оскільки порушення, наприклад граматичних норм впливатиме на якість розуміння форми вираження потреб адресанта, а ось порушення мовленнєвих максим сприймається в якості конкретного сигналу щодо мотивів мовця, тобто псують розуміння змісту потреб

Таким чином, орієнтація мовця на кооперативну або конфронтативну комунікативну поведінку визначається за допомогою загальнолюдської категорії ввічливості, шляхом слідування чітко визначеним максимами Кооперації та Ввічливості у своєму спілкуванні. Недотримання принципів Кооперації і Ввічливості не є маркером комунікативної невдачі. Навпаки, переважають ті комунікативні ситуації, коли всі постульовані Г принципи виявляються неспроможними до виконання.

Список використаної літератури:

1. Рибаківа О. В. Гендерна специфіка втілення стратегії незгоди в усній англомовній неофіційній комунікації: Автореф. дис. канд. філ. Наук/ О.В. Рибаківа - Х., 2016. - 22 с.
2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О.О.Селіванова – Полтава : Довкілля-К., 2008. – 712 с.
3. Grice H.P. Logic and conversation // Syntax and semantics. Vol. 3: Speech acts. N. Y., 1975. P. 45–47
4. Leech Geoffrey N. PRINCIPLES OF PRAGMATICS. London and New York: Longman, 1983. 250 p.

ШЕКСПІРІВСЬКИЙ ІНТЕРТЕКСТ В РОМАНІ "ПАНІ ТА ПАНОВЕ" ТЕРРІ ПРАТЧЕТТА: ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

Розвідка містить аналіз стратегій перекладу Ольгою Беловою промовистих імен в українському виданні роману Террі Пратчетта «Пані та панове» [4] (Lords and Ladies, 1992)[7]. Ядром роботи є дослідження ролі пародії на лінію акторів-ремісників з комедії Вільяма Шекспіра «Сон літньої ночі» у романі, функцій цієї пародії для оприявлення інтенцій автора. Здійснене порівняння українських версій промовистих імен у Шекспіра та Пратчетта. Доведено доцільність збереження в перекладі аспектів значення власного імені. Здійснено аналіз перекладу з точки зору його еквівалентності оригіналу.

Террі Пратчетт – британський письменник метажанру фентезі, відомий серією романів про Дискосвіт. Інтертекстуальна основа його творчості детально розглядається в роботах дослідників [див. напр. 2, 3, 10]. Є.Канчура доводить, що фентезійний світ Пратчетта має текстуалізовану основу, тобто світ буквально побудовано за законами мови: орфографія змінює географію, ім'я людини її долю, а розповідь про історію змінює самі історичні факти [3, с. 172-173]. Аналізуючи широкий спектр інтертекстуальних прийомів, до яких вдається письменник, дослідники перелічують наступні: цитата (пряма та прихована), деконструкція цитати, алюзія, пародія, пастиш, референція, бурлескна травестія, [3, с. 71-75] запозичення, парафраз, посилення [8].

«Сон літньої ночі» Шекспіра посідає значне місце у модерній англійській літературі, варто згадати хоча б «Казки Старої Англії» Р. Кіплінга, «Дитяча книга» А. Байєт, «Піщана людина» Н. Геймана тощо. Звернення Пратчетта до шекспірівського претексту водночас працює як своєрідний авторський прийом для розбудови моделі текстуалізованого світу та вписує його творчість у контекст англійської літератури. Відсилаючи читача до «Сну літньої ночі», Террі Пратчетт розігрує сюжет комедії у своєму просторі, в гірському королівстві Ланкр, що у Дискосвіті. Важливим композиційним елементом, що зумовлює перегук роману й комедії, є група ремісників, які готують виставу п'єси на весілля свого короля. У «Сні літньої ночі» це шістька на чолі з Пітером Клинцем, у «Пані та панове» — компанія з восьми народних танцюристів, які за сумісництвом працюють у пекарні, у кузні та інших майстернях.

Для аналізу принципів перекладу промовистих імен у фентезі я залучаю методику М. Бережної[1]. Імена героїв у художніх творах можуть багато розповісти про своїх персонажів, вони є інформативними та значущими, а надто у метажанрі фентезі, зокрема в його гумористичному та пародійному різновиді. Світ фентезі – вигаданий, він є витвором уяви автора, який має право на створення будь-яких власних назв, тим самим формуючи додаткові конотативні, емоційні, прагматичні, культурні характеристики. Промовисті імена мають не лише потужне смислове значення, це також вагомий чинник взаємодії з читачем, оскільки надають додаткову інформацію про характер, соціальний, гендерний, віковий статус персонажів. Від правильного їхнього розуміння читачем залежить і сприйняття твору в цілому. Тому завданням перекладача є максимально точно передати значення, що вклав у ім'я автор, без утрати художньої форми. У контексті аналізу проблем перекладу власних імен, промовисті імена є особливо складними, адже їх немає в мові в «готовому» вигляді, а створюються автором із метою досягнення певних художніх цілей.

Проаналізуємо докладніше промовисті імена в романі «Пані та панове». Окрім промовистих імен, властивих усій серії (Маграт Часник, Вільям Нікчемський, Впертонз, пані Виразка та ін.), привертають увагу імена гурту ремісників, образи яких є прямою відсилкою до «Сну літньої ночі», де імена самодіяльних акторів відповідають їхнім професіям (Таблиця 1).

Таблиця 1

«Сон літньої ночі»		«Пані та панове»			
Ім'я / прізвище персонажа		ремесло	Ім'я / прізвище персонажа		ремесло
оригінал	переклад		оригінал	переклад	
Peter Quince	Пітер Клинець	тесля (a carpenter)	Obidiah Carpenter	Обадія Теслюк	кравець, браконьєр, чистильник помийних ям (the tailor, poacher, cess-pit cleaner)

Nick Bottom	Нік Навій	ткач (a weaver)	Baker	Пекар	ткач (the weaver)
Francis Flute	Френсіс Дудка	міхоправ (a bellows-mender)	Weaver	Ткач	покрівельник (the thatcher)
Tom Snout	Том Носик	лудильник (a tinker)	Thatcher	Покрівельник	візник (the carter)
Robin Starveling	Робін Замірок	кравець (a tailor)	Tailor	Кравець	ткач (the weaver)
Snug	Гембель	столяр (a joiner)	Tinker	Мідник	мідник (the tinker)
			Carter	Візник	пекар (the baker)

З таблиці видно, що в Шекспіра [6;9] промовисті прізвища, утворені не від елементів ремесла, відповідають роду занять їхніх носіїв, підкреслюючи належність до професії та соціальний статус: Peter Quince (a carpenter) – Пітер Клинець (тесля), адже, клинець є необхідним інструментом в роботі теслі. Пітер має прізвище, чи, швидше, прізвисько, яке сформоване через назву *елементу* його професії. Шекспір ставить професію, її деталь та ім'я персонажа, в одному смислового ряді, підсилюючи акцент на ремеслі «актора». Пратчетт пародіює підхід Шекспіра: його персонажі мають прізвища, що походять від назв ремесел, вони займаються зовсім іншими ремеслами (наприклад, Покрівельник є візником, а Візник – пекарем), єдиний збіг роду занять і прізвища тільки підкреслює пародійний ефект. Пратчетт грає з промовистими іменами персонажів Шекспіра, водночас посиляючись на широко відомий уривок зі «Сну літньої ночі». В прізвищах персонажів немає нічого незвичного, адже ми щодня зустрічаємо людей з прізвищем «Коваль» чи «Мельник», які працюють в офісах чи займаються іншими справами. Первинне значення прізвища, що походить від роду занять засновника роду, втрачене. Уривок з коментарями до прізвищ ремісників виконує функцію ілюстрації авторської інтенції, демонструючи, що *слово втрачає своє первинне значення* й це може бути навіть небезпечно, що і є лейтмотивом, провідною ідеєю роману.

Тема втрати словами первинних смислів послідовно розвивається Пратчеттом через втрату чи зміну первинних значень промовистих імен. Потужною ілюстрацією для такої авторської тези є пародія на промовисті імена шекспірівських героїв. У такому випадку надважливим для перекладача було обрати максимально точну стратегію перекладу прізвищ персонажів, щоб зберегти алюзію на персонажів Шекспіра та продемонструвати авторську інтенцію Пратчетта. Порівняльний аналіз доводить, що Ольга Белова блискуче виконала цю задачу. Попри незначну кількість цитат з комедії Шекспіра в тексті роману, шекспірівський інтертекст виразно відчутний в тексті перекладу, так само як і в тексті оригіналу.

Список використаної літератури:

1. Бережна М. Тринадцять етапів перекладу власних імен та назв / М.В. Бережна. // Вісник СумДУ. Серія "Філологія". – 2007. – №1, Т. 2 - С. 62–67.
2. Бойко О. О. Реалізація категорії інтертекстуальності в художньому дискурсі фентезі : дис. канд. філ. наук : 10.01.04. / Бойко Ольга Олександрівна – Одеса, 2021. – 237 с.
3. Канчура Є. О. Моделювання текстуалізованого світу в романах-фентезі Террі Пратчетта : дис. канд. філ. наук : 10.01.04 / Канчура Євгенія Орестівна – Київ, 2012. – 233 с.
4. Пратчетт Т. «Пані та панове» / Террі Пратчетт; переклад з англ. Ольги Белової / – Львів: Видавництво Старого Лева, 2020. – 400 с.
6. Шекспір В. Твори в шести томах. Том 2 / В. Шекспір. – Київ: Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1985. – 622 с. – (Перекл. з англ.; Післямови О. Алексеєнко і Н. Жлуктенко.).
7. Pratchett T. Lords and Ladies / Terry Pratchett. – N.Y. : Harper Torch, 2002. – 568 p.
8. Rzyman A. The Intertextuality of Terry Pratchett's Discworld as a Major Challenge for the Translator / A. Rzyman. – Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2017. – 197 с.
9. Shakespeare W. A Midsummer Night's Dream [Електронний ресурс] / William Shakespeare – Режим доступу до ресурсу: <http://shakespeare.mit.edu/midsummer/full.html>

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Сьогодні Україна знаходиться на шляху інтенсивного розвитку і потребує значної кількості висококваліфікованих спеціалістів в інноваційній сфері, які стануть запорукою успішного економічного розвитку та конкурентоспроможності нашої держави в найближчому майбутньому. Майбутнє держави залежить від якості освіти, тому вона повинна бути випереджувальною, відповідати тенденціям розвитку суспільства в майбутньому. Стрімкі глобальні соціальні та економічні зміни, які відбуваються в останні десятиліття в сучасному суспільстві, вимагають інтенсифікації впровадження інноваційних технологій навчання. Навчальний процес має бути трансформованим та адаптованим до тимчасових вимушених обмежень. Сьогодні у практиці навчальних закладів різних рівнів успішно застосовуються змішані форми навчання. Дистанційна освіта уже стає цілком типовою формою здобуття знань, умінь та навичок за умов соціальної ізоляції. Перед викладачами та студентами відкриваються нові можливості використання ресурсів Інтернету, інтерактивних форм взаємодії онлайн. Що ще кілька років тому вважалося інноватикою, – сьогодні стає життєво необхідним.

Специфіка предмету Іноземна мова у фахових педагогічних закладах освіти вимагає використання цілої низки інноваційних педагогічних технологій. В умовах змішаного навчання найефективнішою виявилася інформаційнокомунікаційна технологія. Широке використання електронних освітніх платформ та різного роду сервісів, на зразок Zoom, Google meet, Google classroom, Classtime, забезпечило швидкий зворотній зв'язок з обома сторонами навчального процесу, синхронне проведення занять в режимі відео конференцій. Щоб набути знань, студенту необхідно вміти осмислювати, розуміти, аналізувати інформацію. Викладач завжди може створити ситуацію на занятті, яка б спонукала студента до самостійного виведення висновків, знаходження рішення. При використанні інтерактивних методів зростає цікавість до процесу навчання завдяки ефекту новизни та оригінальності, адже інтерактивне навчання передбачає чимало різноманітних технологій: моделювання життєвих ситуацій; вирішення творчих завдань; використання розминок; використання рольових ігор; спільне розв'язання проблем тощо.

У сучасному освітянському просторі налічується низка онлайн-платформ, які мають різні навчальні функції. Визначено ТОП-10 ресурсів дистанційного навчання. 1. Google Classroom – віртуальний клас викладання і збору виконаних завдань із вказуванням кінцевого терміну виконання, публікації матеріалів, розрахунку оцінок. 2. Google Форми – інструмент для створення тестів із можливістю задати кількість балів за завдання і правильні відповіді. 3. Quizizz – сервіс для створення вікторин: викладач створює вікторину на своєму комп'ютері, а студенти беруть участь у ній за допомогою своїх мобільних гаджетів. Також викладач має повну картину успішності в таблиці Excel. 4. Surveymonkey – служба як для створення простих і невеликих опитувань, так і для масової розсилки. Сервіс дозволяє швидко створювати опитування, налаштовувати їх зовнішній вигляд, змінювати черговість запитань, проводити А/Б-тестування, вставляти опитування на сайти і в соціальні мережі тощо. 5. Formative – платформа для створення оціночних завдань. Доступно 17 типів завдань, для прикладу аудіо відповідь, у вигляді малюнку, тесту, відео, есе, формули тощо. 6. Polleverywhere – інструмент для оцінювання студентів, який можна використовувати під час дистанційного семінару. Ця система дозволяє вбудовувати інтерактивні дії безпосередньо в презентацію. Студенти відповідають в Інтернеті або за допомогою SMS-повідомлень на своїх телефонах. Обмеження – 25 студентів в одній групі. 7. Socrative – веб-сервіс, який дозволяє оцінювати студентів за допомогою підготовлених завдань або запитань у стрічці. 8. Wooclap – платформа використовується університетами для навчальних занять і доступна на 6 мовах. Миттєвий зворотній зв'язок дозволяє аудиторії відповідати на питання в режимі реального часу. 9. Flippity – сервіс, за допомогою якого можна створювати різноманітні інтерактивні вправи для навчання. 9. Online Test Pad – безкоштовний багатофункціональний сервіс для проведення тестування і навчання. Можна створювати тести, опитування, кросворди, логічні ігри. 10. Kahoot – преміум формат платформи безкоштовний на час карантину з окремою реєстрацією для ВНЗ. Студентам пропонується не тільки участь у проєктах в ігровій формі, створених викладачем на підставі пройденого матеріалу, але і самостійна творчість у створенні навчальних ігор на платформі.

Отож бачимо, що в сучасних умовах суспільних викликів перед викладачем стоїть проблема вибору найактуальніших інноваційних технологій, які б могли забезпечити якість та ефективність різних форм навчання, сприяли б формуванню конкурентоспроможного фахівця, відкритого і готового до інноваційної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Волошина О.В. Педагогіка інновацій у вищій школі: навч.-метод. посібник. Вінниця, 2014. 161 с.
2. Інноваційні педагогічні технології: посібник / За ред. О. І. Огієнко; Авт. кол.: О.І. Огієнко та ін. К., 2015. 314 с.
3. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: навч.посібник / за ред. В.М. Кухаренко, 3-є вид. / В.М. Кухаренко, О.В. Рибалко, Н.Г. Спротенко. Харків: НТУ«ХПШ», «Торсінг», 2002. 320 с.

ПРОБЛЕМИ БІЖЕНЦІВ: МОВНИЙ БАР'ЄР

Згідно з даними ООН понад 5,5 мільйонів людей залишили Україну після повномасштабного російського вторгнення 24 лютого. Приїзд українських біженців до Європи вважається найбільшою міграційною хвилею з часів Другої світової війни. А вже до кінця року ця цифра може сягнути 8,3 мільйонів осіб.

Звісно не всіх цих людей слід називати біженцями, оскільки більшість українців в ЄС вирішила отримати тимчасовий захист. Цей механізм надає доступ до житла, право на роботу, соціальні виплати, послуги в сфері охорони здоров'я та освіти. Тимчасовий захист дає можливість українцям вільно пересуватися в межах ЄС, що в свою чергу дозволяє обирати країни, і, якщо є необхідність, переїжджати в інші країни Євросоюзу.

Слід зазначити, що українці здебільшого мають хороший рівень освіти та кваліфікації. Певний відсоток володіє іноземними мовами, що значно підвищує їх шанси на інтеграцію в країнах перебування. Кожна країна, в яку приїждять мігранти, має різний культурний бекграунд та звичаї, і мова відіграє важливу роль у полегшенні подорожей та умов проживання. Розуміння та вміння спілкуватися іноземною мовою дозволяє, образно кажучи, «відкрити багато дверей», а головне отримати доступ до необхідної інформації і, в результаті, прийняти максимально зважене рішення. Та водночас, дуже важко інтегруватися в абсолютно нове суспільство без знання мови, що перешкоджає доступу до ресурсів та адаптації до нових реалій життя. Мовний бар'єр призводить до відсутності впевненості в ситуаціях, коли біженці стикаються з посадовою особою в офісі, поліцейським на вулиці чи контролером в потязі. Врешті-решт, це іноді змушує їх почуватися дещо ізольованими, якщо в оточенні немає співвітчизників. Не дивно, що українці часто для тимчасового захисту обирають сусідні Польщу чи Словаччину, оскільки вони розуміють, що подібність між мовою і культурою може значно полегшити їх інтеграцію у суспільство. Також українці прагнуть потрапити, перш за все, в країни з добре розвиненими українськими діаспорами – до Польщі, Німеччини, Чехії, Угорщини, Іспанії, Португалії, Італії.

У Європі багато громадян розмовляють англійською мовою, окрім своєї рідної мови. Але це не в значній мірі полегшує життя наших співвітчизників. І часто дітям, які краще знають мову, доводиться брати на себе відповідальність і бути перекладачами у своїх батьків.

Більшість мігрантів їде до великих міст, сподіваючись знайти роботу. Але відсутність знання іноземної мови стає істотною перешкодою для подальшого працевлаштування. Без знання мови значно звужується коло можливостей отримати гідну роботу, що, в свою чергу, заважає зробити впевнені кроки до фінансової та соціальної стабільності. Для тих, хто не володіє іноземною мовою збільшуються ризики експлуатації та порушення трудових прав внаслідок неофіційної зайнятості.

Через мовний бар'єр ускладнюється процес надання своєчасної кваліфікованої медичної допомоги. Особливо це стосується психологічної допомоги, оскільки мова йде про людей, які тікали від жахів війни.

Таким чином, знання мови дає можливість встановити соціальні зв'язки та стати частиною спільноти.

В країнах Євросоюзу докладаються великі зусилля щодо вирішення цієї проблеми. Почали створювати освітній портал з навчальними матеріалами українською мовою. В планах є створення мережі україномовних психологів і психіатрів для надання біженцям психологічної допомоги.

В усіх країнах Євросоюзу українцям пропонують безкоштовні мовні курси задля підтримки їх інтеграції та отримання додаткових шансів на навчання та працевлаштування. Ці заняття допомагають не тільки вдосконалити мовні навички, а також надають відчуття спільноти та можливість знайти нових друзів та знайомих. Хоча більша частина цих курсів пропонується волонтерськими організаціями без отримання сертифікатів, вони надають важливу лінгвістичну допомогу тим, хто її потребує. Крім того, українці часто проживають в сім'ях (іншомовному середовищі), що дає їм чудову можливість вивчення мови та розвитку комунікативних навичок.

Отже, знання мови країни, в якій перебуває біженець, відкриває йому шлях до ринку праці і надає можливість успішно інтегруватися в нове середовище.

РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА В ШКОЛІ МУРДЕЙЛА: НОВЕ ПРОЧИТАННЯ КЛАСИЧНОГО ІНТЕРТЕКСТУ

Темою даного дослідження є інтертекст трагедії „Ромео і Джульєтта” Вільяма Шекспіра [2] у серіалі „Сексуальне виховання”[4]. Незвичність серіалу та його декорацій є основною захопливою рисою у цьому молодіжному телепроекті. Він приваблює глядачів своєю новизною і цікавим викладом інформації в поєднанні з красивими ілюстраціями та стильним оформленням самого шкільної вистави, що легко сприймається аудиторією підлітків. З метою довести припущення, що спонукало до дослідження, було проведено опитування у соціальних мережах серед молоді від 16 до 25 років. Як показало опитування, знайомство з класичною трагедією через підлітковий серіал збільшило інтерес до творчості Шекспіра не тільки у підлітків, але й у старших глядачів. Тобто розглядаючи тему крізь призму соціального сприйняття, можна зробити висновок про те, що такі сучасні рішення щодо популяризації творчості Шекспіра, є досить дієвими.

Серіал є новим у світі кіно та не досліджений з точки зору поширення творчості Шекспіра. Попри те, що ця тема є досить помітною, науковці звертали увагу саме на основну мету цього телепроекту, а саме ідентифікацію особистості та поширення сексуального виховання шляхом перегляду серіалу. На мою думку, введення тексту “Ромео і Джульєтта” до сучасного підліткового серіалу є досить дієвим підходом до популяризації Вільяма Шекспіра. Опитування підтверджує мою гіпотезу про те, що завдяки сучасній модернізованій версії, зацікавленість молоді, зокрема, до твору „Ромео і Джульєтта” значно зростає. Проте ґрунтовного аналізу ролі шекспірівського інтертексту в кінотексті серіалу та для його загальної концепції досі проведено не було.

У сучасному підлітковому серіалі „Сексуальне виховання” (режисери Кейт Геррон і Бен Тейлор), а саме у другому сезоні, усі серії якого вийшли 17 січня 2020 року, є вставні епізоди, де цитується текст Шекспіра в незвичному антуражі (з гіперболізовано гротескним сексуальним підтекстом), але у звичайних шкільних обставинах (традиційна шкільна вистава за матеріалами класики). Насамперед зацікавленість у даному серіалі породжує незвичність декорацій та їх мотивів: діалоги героїв відбуваються як імітація статевого акту, візуальне оформлення (постер, сцена, костюми, масовка) містять гіперболізовані зображення або гротескні натяки на статеві органи тощо. У такій чудернацькій манері сценаристи та режисери привертають увагу не тільки до основної теми серіалу, але й поширюють тексти Шекспіра серед молодіжної аудиторії..

Метою роботи є дослідження ролі та інтерпретації текстів Вільяма Шекспіра у молодіжній культурі на прикладі названого телепроекту. Виявлення новизни підходу до викладу матеріалу в серіалі та популяризації серед сучасних підлітків творчості даного автора після перегляду серіалу.

Для досягнення вказаної мети поставлено такі завдання:

1. Перегляд серіалу та його стислий опис.
2. Визначення проблематики серіалу.
3. Порівняння оригіналу тексту із цитатами, використаними в серіалі.
4. Констатація основних відмінностей.
5. Пошук критичної думки з приводу даної інтерпретації шекспірівського тексту.
6. Дослідження рівня зацікавленості молоді творчістю Шекспіра після перегляду серіалу.
7. Створення візуального проекту з цитатами для кращого сприйняття.

Після перегляду серіалу можна дізнатися, як безпосередньо був створений міжгалактичний мюзикл, що привертає до себе увагу незвичністю сценічного втілення класичного твору. У школі Мурдейла, де навчаються більшість персонажів, вирішено провести виставу для старшокласників, за основу взято класичну трагедію „Ромео і Джульєтта”. Джексон, один з учнів школи, відважується спробувати себе у ролі Ромео, але хисту до театру не має, бо все свідоме життя юнак займався плаванням, бо так хотіла його родина. Він звертається по допомогу до однокласниці-відмінниці Вів, яка радить йому думати про ту людину, що викликає в нього почуття кохання, адже саме так можна відчутти найщиріші емоції. Монолог Ромео, введений до контексту серіалу, є ключовою сценою трагедії. Він є найбільш цитованим уривком – фрагментом “сцени на балконі” (дія II, сцена I). Вів радить додати ритму у його монолог, слухати ритм серця, адже у рядку 10 складів, а це 5 ударів серця. Хлопець успішно проходить кастинг і з цього починається його шлях до успіху. Таким чином усвідомлення тексту як емоційно навантаженого, а не “хрестоматійного”, усвідомлення п’ятистопного ямба Шекспіра як такого, що резонує із ритмом серця, активізує особистісне сприйняття героєм “заяложеного” твору зі шкільної програми. Ефект оновлення погляду на класику подовжується на глядача.

Серіал „Сексуальне виховання” висвітлює проблеми сучасних підлітків, яким бракує чесних розмов у галузі сексуального просвітництва. Він допомагає молоді дослідити тему інтимного життя, проаналізувати й усвідомити особливості своєї ідентичності та ролі у суспільстві загалом. Дана проблема є актуальною у 21 сторіччі, адже довгий час вона вважалася табуованою та була закритою для обговорення. Відвертий еротизм ренесансних шекспірівських текстів було приховано за дволичною мораллю суспільства. За відсутності якісної сексуальної освіти замість засвоєння правил безпечного сексу та здорового ставлення до власної сексуальності, молодь шукає інформацію на сумнівних сайтах, де міститься небагато спільного з реальним життям. Тепер класичний текст Шекспіра надає підліткам зразок високого еротизму та розкриває істині рушії інтимного життя. Хіть перетворюється на кохання. Молодіжне прочитання класичної трагедії є актуальним навіть для батьків сучасних підлітків, адже воно розкриває основні аспекти підліткової психології та взаємин між поколіннями.

Питання ідентичності у суспільстві є основною темою серіалу, воно тягнеться червоною ниткою протягом усіх серій. Текст Шекспірівської трагедії та контекст вистави трансформуються відповідно до тематики серіалу. Контекст поєднує у собі уривки з оригінального тексту Вільяма Шекспіра та інтимні рухи, що імітують статевий акт Ромео і Джульєтти. Це допомагає підліткам не тільки ознайомитися з сутністю серіалу, але й втілити класичний текст у реальне сучасне життя. Також під час перегляду не можна не звернути увагу на оформлення вистави: афіша, зал та костюми акторів прикрашені жіночими та чоловічими статевими органами.

Як зазначає Таня Рейнольдс – акторка, яка грає роль режисерки сексуального міжгалактичного мюзиклу: *Космос плюс Шекспір плюс секс?! Я дійсно не розумію, як можна придумати щось досконаліше, ніж це.*” Рейнольдс має рацію — кінцевий результат дуже схожий на сам серіал: жартівливий, але серйозний і дуже збудливий. У огляді від “Бастл” Карен Фратті пише: “Твір мав би включати простір і секс. І тому було вирішено, що студенти відправляться у еротичну подорож на планету Верона, щоб розповісти історію двох закоханих у космосі. Через це пеніси та піхви є буквально по всьому залі — гілки дерев на тлі знімального майданчика зроблені з пенісів, капелюхи, які носять танцівниці, мають пеніси на кінці, у костюмі Джексона Ромео пеніс виступає з грудей, і актори входять і виходять зі сцени через вагінальний канал. Як і будь-яка хороша оргія, міжгалактичний секс-фест, який акторський склад і знімальна група Сексуального виховання влаштували наприкінці 2 сезону, був результатом ретельного планування, сміливої уяви та добре розміщеного фалоса” [3].

Несподіваність ефекту від епатажного оформлення вистави та потрактування окремих персонажів, які відрізняються від класичного зразка, зумовлена шаблонною думкою, що основна мета трагедії Шекспіра полягає у зображенні тяжкої долі двох закоханих з ворожих родин. Але у серіалі герої показують як тісно пов’язане щире кохання з сексуальним життям, адже герої Шекспіра є підлітками, що тільки починають своє доросле життя.

При перегляді не слід забувати, що багато сцен всього лише гіперболізовані картинки, які закликають звернути увагу на глибші питання у житті молоді.

Задля отримання об’єктивної картини сприйняття серіалу було вирішено запитати думку молоді щодо основного питання: Чи виникло у вас бажання ближче ознайомитися з твором Ромео і Джульєтта? А також у якому форматі, якщо так: переглянути виставу в класичному стилі, у модерній інтерпретації, фільм, прочитати текст. Після перегляду результатів я помітила, що моє припущення виявилось обґрунтованим: перегляд вистави в серіалі спонукає до знайомства за класикою, але при цьому молодіжна аудиторія прагне модерної версії вистави. Переглянувши результати можна побачити, що для підлітків ця тема є цікавою і вони прагнуть бачити „Ромео і Джульєтту”, саме у модерній інтерпретації.

Список використаної літератури:

1. Данилов О. Sex Education / Половое воспитание [Електронний ресурс] / Олег Данилов. –2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://itc.ua/articles/sex-education-polovoe-vospitanie/>.
2. Шекспір В., Ромео і Джульєтта / Вільям Шекспір, пер. Василя Мисика/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1>
3. Fratti K.How 'Sex Education' Created The Horniest Intergalactic Shakespeare Play Ever Staged [Електронний ресурс]/ Karen Fratti // Bustle. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bustle.com/p/how-sex-education-created-the-horniest-intergalactic-shakespeare-play-ever-staged-20883170>
4. Sex Education (серіал, 2 сезон) [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.netflix.com/ua-ru/title/80197526>.

ЦЕНзуРА ПУБліЦИСТИКИ МІЛЬТОНА НА ОСНОВІ ПОЕМИ «ВТРАЧЕНИЙ РАЙ»

Джон Мільтон (1608-1674), один з найвидатніших поетів Англії, був водночас видатним політичним письменником. Близько двадцяти років свого життя він присвятив політичній боротьбі, і його політичні памфлети являють собою одну з найцікавіших пам'яток тієї бурхливої епохи, яку Англія пережила в XVII ст.

Памфлети Мільтона – правильне відображення свого часу. В них живе душа англійської революції з її невблаганною ненавистю до сваволі, з її непереможною жагою свободи, з її релігійним натхненням. У них живе частинка душі революції взагалі. В будь-якому випадку ті ідеї, які надихали Мільтона, ще не раз будуть служити згодом революційними гаслами, ще не раз заради них будуть принесені катакомби людських життів та проліті моря людської крові. Мільтон бореться в своїх політичних памфлетах проти того ж, проти чого боровся англійський народ – абсолютизму Стюартів, і на його прапорі написані слова: «В ім'я верховних прав народу, в ім'я народного суверенітету».

Актуальність теми дослідження. Дослідження публіцистики Джона Мільтона мотивується органічністю її зв'язку з процесами національного становлення на різних етапах минулого і сьогодення, а також постає в контексті розвитку української журналістики. Потреба в науковому дослідженні публіцистики Джона Мільтона актуальна увазі ті ідеї, які вона вносить в масовокомунікаційний дискурс, актуалізує в сучасному соціумі, адже нерідко вони вербалізуються крізь призму найважливіших концептів, ідеологій, які постають в епіцентрі громадських дискусій, торкаючись найважливіші питання буття людини та нації.

Публіцистика Джона Мільтона займала особливе місце в духовному житті Англії, що можна пояснити історичною долею і своєрідною ментальністю бездержавного народу, духовне затвердження та самозахист своєї думки шукав у публічному слові. Не виняток і нинішній період. Сьогодні теж можемо спостерігати тенденцію українізації національної преси, тому звернення до публіцистики Джона Мільтона, набуває особливої актуальності. Вона покликана вербалізувати найважливіші національно-творчі проекти, формувати суспільну свідомість, опанувати тоталітарним ідеологемам в масовій свідомості і сприяти суспільній консолідації, трансформації соціуму в єдине ціле, визначає актуальність і вибір теми наукової роботи «Публіцистика Джона Мільтона». Наукова проблематика, заявлена в темі дослідження немає усталених закономірностей вивчення. Проблема публіцистики Джона Мільтона, зокрема її концептуальних засад, близьких до світоглядних, поставала в працях Самаріна Р.М; сутність концептуальної публіцистики (нерідко ці терміни є синонімічними) актуалізувала у своїх дослідженнях Н. Габор; маємо і вербалізацію в науковому дискурсі близького до світоглядної поняття глибокої й органічної публіцистики А. Александрова та Т.Лілі.

Мета дослідження наукової роботи - обґрунтування методології концептуального підходу до публіцистики Джона Мільтона. **Об'єктом дослідження** наукової роботи вибрана публіцистика Джона Мільтона. **Предметом дослідження** є світоглядні концепти, що відображають настановчість публіцистичного дискурсу Джона Мільтона.

У дослідженні використані загальнонаукові методи: аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування. У роботі простежується діячість розвитку окремих концептів, їх спадкоємність або модифікація в контексті тих чи інших історико – журналістських періодів. Діахронія дозволяє вивести певні тенденції в розвитку концептів, простежити їх ідейно-проблемну парадигму, що надає дослідженню логічної правильності і послідовності. Використовується також бібліографічно - описовий метод, який допомагає залучити і систематизувати публіцистику Джона Мільтона як джерело інформації про предмет дослідження, одночасно бібліографування введених у науковий обіг матеріалів сприяє більш широкому ознайомленню з ними для використання в науковій практиці. З цієї точки зору публіцистика Джона Мільтона розглядається як філософсько - глибокий смисловий текст, який втілює духовні шукання нації, як особливий національний вид діяльності людського духу. В роботі застосована методика семантичного аналізу і окремі методологічні підходи до аналізу концепту в когнітивній лінгвістиці та комунікаційній стилістиці. При дослідженні використані порівняльний метод, продуктивний метод при зіставленні суперечливих фактів, аналітично-типологічний метод, необхідний для класифікації значного обсягу публіцистичних матеріалів та їх класифікації за значущими критеріями, проблемно-тематичний та стилістичний методи, корисні для вирішення конкретних дослідницьких завдань. Основними принципами методологічного дослідження стали єдність історичного і системного підходів, інтегративний підхід, що сприяє узагальненню проблем, провідних ідей та виведенню універсалій. Емпіричні дослідження здійснено на матеріалі публіцистичних текстів Джона Мільтона. Звернення до конкретних концептів у публіцистиці Джона Мільтона дозволило з необхідною фактологічною достовірністю вийти на новий

рівень розуміння публіцистичного процесу як явища, позначеного розвитком певних концептуальних ідей, що визначають як для екзистенції окремої особистості, так і цілої нації. Тому в інструментально-практичному аспекті ми змогли простежити історію публіцистики як історію найважливіших національно-концептуальних дискусій.

Наукова новизна роботи визначається запропонованим методологічним підходом до аналізу публіцистики Джона Мільтона з точки зору найважливіших концептів, які формують концептосферу сучасних національно-ідентифікаційних дискусій.

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів відображається в аналізі публіцистики Джона Мільтона з допомогою найважливіших концептів, розширює параметри пресознавчих досліджень. «Втрачений Рай» був задуманий як гігантська алегорична картина всіх часів: усього минулого, сьогодення і майбутнього людства - історії вікової боротьби Добра і Зла, як книга про сенс життя і долю, як епос, який прославив Англію та її культуру. Такий задум вимагав не тільки натхнення або майстерності, він вимагав знань, кропіткої праці, життєвого досвіду. Коли в один твір вкладаються задуми усього життя, в тому числі взаємовиключні, коли він складається з ланок різних історичних епох, такий твір не може бути простим, він наштовхує на роздуми та переосінку життєвих цінностей.[3, 379 с.]

Мільтон - поет релігійного почуття, і вся достойність його поезії – результат світовідчуття, протестантського натхнення, пророчого світобачення. Мільтон не просто отожднював поета з пророком, а з старозавітним мудрецем. Мудрість – це зрілість, а зрілість – це вічність. Вічність вимагає усього життя, всього часу і всієї повноти. Смерть за віру - вінець поета і його право на вічне життя. Ось чому «Втрачений Рай» писала не молода людина, а 60-річний поважний чоловік. Епос Мільтона містить драматичний заряд величезної сили і емоційного впливу на читача XVII століття. Як Біблія звернена до всього християнського людства, Загублений Рай мав бути загальнодоступним, зрозумілим, образним, наочним. Навіть вибір біблійного сюжету не випадковий: необхідна була нова версія Святої книги, стихією якої було легше висловити ідеї протестантизму, а у "видіннях" зобразити сподівання торжества справедливості і приборкання людиною Зла у власній душі. [2, с. 24–25]

У відступах Мільтон підкреслює безпрецедентність Втраченого Раю, незвичайність сюжету і ідейну перевагу поеми над усім європейським мистецтвом. *«Тому це творіння і недоступно для смертного ока, пише творець, «тому воно і буде зустріти зі злістю і ворожнечею»*, пророкував він.

Нехтування відіграють важливу роль в епосі. У відступах Мільтон роз'яснює сенс похмурих картин I і II книг, викладає вчення про "вільну волю" людини - психологічно готує до подальших подій.

Про це не прийнято говорити, але «Втрачений Рай» - анти ренесансний твір: захищаючи особистісне і розумне начало людини, він спрямований проти індивідуалізму і розсудливості, які, за Мільтона, вели до розбещеності, нігілізму та соціальної несправедливості. Мільтон вчить приймати життя таким, яким воно є: з його духовною та фізичною боротьбою, з реальними людськими якостями, з вірою в здатність людини перемогти хаос власних пристрастей. [1, 318 с.]

Втрачений Рай - покаяння грішника, який брав участь у "великому насильстві" і виправдав царевбивство. Це не означає, що Мільтон став анархістом або зрікся республіканських ідеалів - це означає усвідомлення помилковості шляху. Мільтон, коли зрікся революційних ідеалів, засуджував сатанізм захисту "правої справи", усвідомивши, наскільки відрізняються в житті Добро і Зло. Добро і Зло пізнаються нами на ґрунті цього світу, виростають разом, і вони є майже нероздільними; пізнання Добра настільки пов'язане і переплітається з пізнанням Зла, в них стільки підступних подібностей, що їх важко відрізнити одне від одного. [1, 321 с.] Як релігійний проповідник, який відстоює гідність людини, Мільтон безкомпромісний. Нещадність боротьби і взаємна ненависть сторін у «Втраченому Раї» - не результат революційного темпераменту Мільтона, а підсумок категоричності його морального імперативу. Можливо в світі все відносно, але не вибір людини. [2, 104 с.]

Таким чином можна зробити висновок, що важливе місце у творчості Мільтона посідає Людина, яка є центром Всесвіту: між тваринним світом і світом ангелів. На думку поета Людина споконвічно прекрасна. Вона створена всеблагим і премудрим божеством, в неї немає і не може бути вад. Адам - втілення сили, мужності і Єва - жіночої досконалості і чарівності. Любов Адама і Єви - ідеальне поєднання духовної близькості і фізичного потягу. Мільтон звертався до Біблії, але не слідував подіям Священного писання, він створив свою історію. Він прагнув показати як змінилися герої поеми в результаті зради Богові. Адам і Єва вигнані з раю. Таким чином вони піднялись на нову, вищу ступінь людяності.

Список використаної літератури:

1. Анікст А. Джон Мільтон // Джон Мільтон. Втрачений рай. Вірші. Самсон-борець. – М. : Художня література, 1976. – 389 с.
2. Доре Г. Гравюри поеми Джона Мільтона «Втрачений рай» // Репринтне видання. - СПб.: Альфарет, 2006. - 40 с.
3. Історія англійської літератури. Т. 1. Вип. 2. – М. : Л., 1945. – 425 с.
Мільтон Дж. Втрачений рай; Повернутий рай : поеми // Ексмо, 2009. – 605 с.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

Інклюзія – це рівність між здоровими дітьми та дітьми з вадами, це залучення та інтеграція усіх дітей в соціумі, це можливість для дітей з вадами відчувати себе такими, як всі, спілкуватися з однолітками, вірити та хотіти.

Інклюзія – це перш за все повага, розуміння людської гідності, яка є джерелом прав людини та обумовлює доступність до соціального життя людей з різними психічними, фізичними, інтелектуальними особливостями, передусім, мова йде про включення у навчання дітей з інвалідністю, які можуть здобувати освіту нарівні зі своїми однолітками.

Інклюзія увійшла у такі сфери життя, як освіта та розваги, держава вкладає великі кошти та сили задля комфортного перебування дітей з інвалідністю, на сьогодні вже є майданчики для таких дітей, в школах є майже всі можливості для нормального освітнього процесу.

Інклюзію часто порівнюють з культурним різноманіттям, з можливістю розширити свій досвід. В вузькому сенсі, інклюзія пов'язана більше з “інклюзивною освітою” і “інклюзивними технологіями” – тобто, це принцип, що дозволяє людям з обмеженими можливостями взаємодіяти з оточуючим світом. Є важливим, що пандуси, спеціальні ліфти, кнопки виклику допомоги та переклад на шрифт Брайля не можна назвати інклюзивними технологіями, а якщо це є в школах – лише доступною освітою.

Вперше термін “Інклюзивна освіта” прозвучав у Саламанкській декларації про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб з особливими потребами. Дана декларація була прийнята на Всесвітній конвенції з питань освіти осіб з особливими потребами у червні 1994 року. У документі зазначено, що всі діти, незалежно від наявних відмінностей між ними, мають право отримувати знання разом з іншими [3].

Інклюзивне навчання в Україні почали запроваджувати ще 10 років тому, але зараз вона лише на початку впровадження, вона є педагогічною інновацією, а після ратифікації конвенції ООН про права інвалідів – це одне із зобов'язань держави. Для України важливо не зменшувати темпу та використати шанс, який інклюзія пропонує сьгоднішньому суспільству [1].

На сьогодні в Україні є понад 2,7 мільйона осіб, які мають інвалідність, та понад 163,9 тисячі з них - діти. Інклюзія це не лише про дітей, що мають інвалідність, це стосується усіх дітей, яким потрібна додаткова підтримка в освіті. Це також стосується дітей-переселенців, дітей, які мають порушення зору чи слуху, або хворобу нервової системи [4].

Інклюзія є одним з принципів концепції нової української школи. Створюються індивідуальні підходи, враховуються потреби кожної дитини з обмеженнями – і це все на рівні держави, що є неабияким прогресом. У зв'язку з впровадженням цієї програми кількість дітей, охоплених системою інклюзивної освіти, збільшилась в Україні в 2 рази. Інклюзія базується на тому, що кожна людина з вадодо має отримати освіту та кращі умови нормального функціонального життя. Інклюзія дає змогу дітям з особливими потребами не відлучатися від сім'ї, як у випадку інтернатних закладів, дає змогу спілкуватися з однолітками, вчитися в них їхньої моделі поведінки, не зважаючи на власні вади.

Найголовніша умова для успішної реалізації інклюзивного навчання – позитивне ставлення педагогічних працівників до інклюзивної освіти в цілому як до закономірного та прогресивного етапу розвитку системи освіти, адже від їхнього бажання працювати з дітьми з особливими освітніми потребами та розуміння важливості впровадження інклюзивного навчання залежить якість освітнього процесу.

Згідно зі статтею 23-1 про “Забезпечення права на освіту осіб з особливими освітніми потребами”, особа з особливими освітніми потребами - це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі у житті громади [2].

Специфіка дітей з особливими освітніми потребами така, що вони вимушені брати відпустки за станом здоров'я, тоді їм має надаватися “дистанційне навчання”, під ним розуміється комплекс освітніх послуг, що надається учням за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, що базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані. Це погано, адже через дистанційне навчання в дітей немає змоги комунікувати в соціумі та спілкуватися з однолітками.

Саме інклюзія, дає людям з особливими потребами змогу жити нормальним життям та бути цікавим, потрібним оточуючим їх людям і відчувати їх підтримку, добре ставлення та розуміння. А інклюзивне навчання дає можливість розвивати соціальні відносини через безпосередній досвід. Інклюзія - це про всіх людей, і “особливих” і звичайних, це про добре ставлення, про розуміння, це про любов до оточуючих людей, це вміння бути живим і приймати світ таким, яким він є, любити відмінне від свого, дивуватися

неочевидному, не робити виключень, знаходити нові сенси, рухатися разом з кожним, це коли людям потрібні люди, для того, щоб бути людьми, а з різного - виходить єдине, красиве ціле.

Отже, інклюзія дуже важлива та потрібна для сучасного суспільства. Основним завданням інклюзії є виховання сучасного покоління дітей, з новим поглядом на місце “особливої” дитини в соціумі. І неодмінно інклюзія – це запорука щасливого та гідного майбутнього для кожної дитини.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
2. Про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19#Text>
3. Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text
4. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/invalidnist.html>

**ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У ВИКЛАДАННІ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ**

Прагнення українських ЗВО досягти рівня європейського освітнього стандарту підвищує вимоги до підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей. Сучасні фахівці мають бути обізнаним не тільки у провідній галузі, а й володіти навичками професійного іншомовного спілкування, що дає змогу бути активними комунікантами у міжкультурному просторі, вирішувати професійно значущі задачі, здійснювати пошук і переробку необхідної інформації в іноземних джерелах.

Останні роки суттєво підвищився рівень використання інтернет мережі для ефективного оволодіння іншомовним спілкуванням на належному рівні. Інтернет ресурси мають широке інформаційне дидактичне коло та є джерелом активної комунікативної діяльності людини. Вони мають низку педагогічних властивостей: забезпечують інтерактивність навчання як реалізацію принципу наочності, особистісно-орієнтований підхід, організацію пізнавальної активності, уможливають розвиток аналітичних умінь і творчих здібностей [1, с. 84].

Серед освітніх інтернет ресурсів дієвим засобом формування англомовної професійної комунікативної компетентності є відеохостинг YouTube. Тут можна знайти поради по опрацюванню лексико-граматичного матеріалу, відвідати безліч закордонних та українських YouTube каналів з метою вивчення іноземної мови загального вжитку (General English), пройти тести з граматики, ознайомитись з блогами популярних викладачів іноземних мов. Проте формування навичок іншомовного спілкування майбутніх фахівців різних спеціальностей має свою специфіку. Вона полягає в тому, що значна частина професійної лексики є водночас загальноживаною і спецефічною для певної професії. Застосування автентичних відеоматеріалів у процесі оволодіння іноземною мовою професійного спрямування має низку переваг: занурення студентів у необхідне мовне середовище; підвищення мотивації навчання завдяки актуалізації пізнавальної, творчої діяльності, відповідності професійним інтересам; відображення реальних ситуацій вживання мови у культурному контексті; полегшення сприйняття за допомогою візуалізації розмовних ситуацій [2].

Аналізуючи наявний відеоматеріал за професійною тематикою ми виявили що відеосюжети з навчальною метою представлені недостатньо. Тому ми відбирали відеоматеріали на YouTube каналі і розробляли завдання до них, відповідно до трьох етапів роботи з відеофрагментами (pre-viewing, while-viewing, post-viewing activities). Відеоматеріали відбирались за наступними критеріями: наявність потрібного лексичного мінімуму, відповідність рівню групи, інформативність, часові обмеження.

Автентичні відеоматеріали професійної тематики занурюють майбутніх фахівців в атмосферу реальної комунікативної ситуації, полегшують сприйняття навчальної інформації завдяки поєднанню зорових та звукових образів, надають зразки мови і мовлення, тренують вживання спеціальної професійної лексики. Завдяки своїм яскравим візуальним образам та динамічному розвитку сюжету відеоматеріали допомагають підтримувати увагу студентів, ознайомлюють з навчальним матеріалом безпосередньо в професійних комунікативних ситуаціях.

Список використаної літератури:

1. Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, Л.С. Шевченко. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник. Вінниця: Планер, 2012, 348 с.
2. Л.Конопляник, О.Коваленко. Використання автентичних відеоматеріалів для формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх інженерів. Вісник НАУ. Сер. : Педагогіка. Психологія: зб. наук. праць. 2016. Вип. 2(9). – С. 90-96.

РОЛЬ АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ НА ТЛІ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Впродовж останніх місяців незалежна держава з тисячолітньою історією Україна переживає ганебне незаконне повномасштабне вторгнення сусідньої країни. Наша держава та й уся демократична світова спільнота постали перед надзвичайними викликами, в умовах яких необхідно виборювати свої права на повноцінне функціонування всіх галузей життя. На тлі нової реальності особливе місце посідає наука, зокрема лінгвістика, яка миттєво відображає суспільні настрої, прагнення людей та покликана змінити ситуацію, що склалася, на краще. Особливої популярності набули англомовні періодичні онлайн видання, що цитуються на офіційних українських інтернет каналах, поширюючи актуальну інформацію про стан речей в Україні та світі. Зокрема викладаються цитати світових лідерів, політиків, журналістів, публікуються наукові статті вчених різних галузей науки, які тим чи іншим чином торкаються поточних реалій суспільного життя. Отже, можна констатувати, що на тлі нової реальності поняття публіцистичного дискурсу набуває особливого значення.

Автор даних тез ставить на меті проаналізувати провідні англомовні періодичні онлайн видання такі як The Guardian, The Daily Telegraph та The Times з метою дослідження англійських лексем у сучасному контексті, а саме тих мовних одиниць, які відображають культуру, ментальність та психологію англійського народу у рамках публіцистичного дискурсу.

У процесі дослідження автор має намір застосувати метод суцільної вибірки розмовних лексем та фразеологізмів, що стануть матеріалом дослідження; метод лінгвістичного опису та спостереження для систематизації матеріалу та подальшого дослідження фразеологізмів та розмовних лексем як складової частини сучасного англомовного дискурсу та визначення способів прояву лінвокультурної специфіки через мову публіцистичного стилю. Основні положення роботи сприятимуть глибшому розумінню суті англомовних розмовних лексем та фразеологізмів на сучасному етапі.

Коротко зупинимось на визначенні поняття публіцистичний дискурс у сучасній лінгвістиці. Як зазначає Мірошніченко І.Г., дискурс у загальному сенсі являє собою текст у поєднанні з екстралінгвальними чинниками, або текст, включений у комунікативний та прагматичний контекст [Мірошніченко І.Г. Стислий текст в українському мас медійному дискурсі: дис. ... к.філ.н. : 10.02.01 / Дніпр. нац. ун-т ім. О.Гончара. Дніпро, 2020. 256 с.]. Публіцистичний дискурс, в свою чергу, як визначають Хант Г.О. та Разумна К.А., – є одним із найуживаних типів дискурсу в сучасному світі. Він трактується як дистантна форма комунікації між представниками засобів масової інформації та масовою аудиторією, яка характеризується певним ідеологічним спрямуванням і може відповідати інтересам певних соціальних груп [Хант Г.О., Разумна К.А. Лексичні та стилістичні особливості сучасного англійсько- та німецькомовного публіцистичного дискурсу // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. 2019. № 1 (41). С. 174-180]. У сучасних умовах публіцистичний дискурс віддзеркалює найбільш актуальні аспекти життя, стан суспільства та впливає на масову аудиторію.

Англомовному публіцистичному дискурсу притаманні певні стилістичні та лексичні особливості: широке використання розмовної лексики, вживання фразеологізмів, метафор, національно маркованої лексики, а також різних видів паремій. Наявність такої лексики додає публіцистичним статтям емоційності, експресивності, робить їх більш зрозумілими читачеві, підкреслює ставлення автора до написаного, створює атмосферу невимушеного спілкування, передає культурну специфіку мови.

Лінгвісти приділяють особливу увагу дослідженню мовних явищ, що відображають національну культуру, ментальність, психологію окремого народу. Соціокультурна специфіка мовних одиниць дозволяє дослідити та вивчити певні культурні явища всебічно та на всіх рівнях у межах певної мови. Зокрема, фразеологія відображає лінвокультурні особливості носіїв цієї мови та віддзеркалює національний світогляд та самобутність народу. У фразеологічних виразах проявляється лінвокультурна специфіка, що містить в собі ментальні, психологічні, соціальні, етнічні, історичні, культурні відомості про певний національний дискурс, зокрема асоціативно-образну інформацію носіїв мови. Яскравим елементом у публіцистичному дискурсі виступають висловлення відомих людей, цитати з періодичних видань, книжок, навіть власні назви, які свідчать про історичний розвиток певної культури.

Публіцистичний англомовний дискурс, з притаманною йому експресивною лінвокультурною специфікою, що забезпечується використанням розмовної лексики, фразеологізмів, метафор, національно маркованої лексики та паремій, має надзвичайне значення у формуванні суспільно-політичної думки читачів. Зазначені вище аспекти заслуговують на подальше дослідження.

МІЖОСОБИСТІСНА КОМУНІКАЦІЯ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОГО СПІЛКУВАННЯ

Україна живе третій рік в умовах пандемії, коли пряме спілкування замінюється опосередкованим. Заклади освіти перейшли на дистанційний формат навчального процесу, лікарські заклади також намагаються працювати дистанційно у вигляді консультацій. Навіть деякі державні установи теж працюють online. Конкурси, олімпіади, фестивалі теж дистанційні. Як це позначається на формуванні особистості, котра має формуватися в соціумі? Міжособистісна комунікація є надважливою в особливі часи невизначеності. Дуже добре, якщо є попередній досвід спілкування з людьми, налагодження комунікативних контактів. А якщо досвіду немає? Особливо у дітей молодшого шкільного віку та підлітків не було часу на вироблення комунікативних навичок. І молоді та юнацтво масово переходить в інтернет-спілкування. Це умовно зручно, так як можна надягнути «маску» і бути не таким, як в звичайному житті. Можна здаватися кращим, уявляючи когось із зірок на своєму місці. Можна не слідкувати за своєю зовнішністю, тому що і так ніхто не бачить. Можна користуватися навіть чужими, але такими розумними висловлюваннями. Тобто почати жити чужим захоплюючим життям, максимально відриваючись від реальності. Все навкруги стає віртуальним. Можна замовляти їжу, доставку продуктів, не виходячи з дому. Замовляти так само одяг, консультуватися з лікарем, отримувати інші послуги. З однієї сторони це дуже зручно і швидко. З іншої сторони люди, у яких немає навичок і досвіду прямих комунікацій – немає звідки та як їх набути. Не отримавши досвід спілкування, не так і просто побудувати свою кар'єру в майбутньому. І тому в налагодженні контактів та персонального спілкування виникають проблеми. Виникає страх перед публікою. Можна також потрапити в залежність інтернет-спілкування. З'являється невпевненість в собі, як в комунікаторі. В процесі непрямих, опосередкованих комунікацій так і неможливо набути ефективні навички колективного, міжособистісного спілкування, без якого досить складно розвинути критичне мислення. Все перераховане є важливим для будівництва кар'єри в майбутньому. Обсягова кількість інформації, яку ми отримуємо щодня, може засвоюватися завдяки спілкуванню та критичному мисленню, яке допомагає фільтрувати зайве та користуватися необхідним. За допомогою комунікативних навичок людина розвивається також емоційний інтелект людини. Тобто вміння розуміти емоції один одного. А в опосередкованому спілкуванні емоції можна передати тільки за допомогою позначок та картинок, що часто не відповідає дійсності, а використовується тільки тому, що так прийнято, так треба. Нічого спільного зі справжніми «живими» емоціями немає.

Повністю зрозуміти себе та оточення насправді досить важко, але це вміння можна в собі розвинути. Перш за все необхідно навчитися персоніфікувати себе самого, з часом це допоможе зрозуміти і своїх співрозмовників. Комунікативні навички не обмежуються окремою галуззю знань, вони охоплюють усі сфери нашої діяльності. Це і особиста сфера спілкування, де ми можемо самостійно обирати собі комунікаторів, це і професійна сфера, де вибір обмежений, а спілкування має бути для налагодження зв'язків, для виконання роботи. Комунікативні навички – це вміння висловити свою думку, щоб бути почутим; це вміння переконувати; це вміння слухати співрозмовника та підтримувати розмову; це вміння працювати в команді. За допомогою комунікативних навичок легше і точніше визначати завдання, пріоритети, бути більш ефективним у роботі. Для того, щоб успішно розвивати комунікативні навички, потрібно виходити із опосередкованого, непрямих спілкування. Перед усім навчитися самостійно приймати рішення та обґрунтовувати їх; визначити які мовленнєві прийоми впливу можна використовувати для досягнення комунікативної мети; навчитися контролювати свої емоції, тобто ставити себе на місце партнера, бути відвертим та щирим в спілкуванні; потрібно вміти прислухатися до інших, залишаючи своє категоричне «я» за дверима; вміти управляти змінами в сучасних реаліях – адаптуватися до них і навчитися керувати ними, бо абстрагування не допоможе, а, навпаки, унеможливить процес комунікування. Не забувати про етичність і тактовність як складові мовленнєвого етикету, бо нестача етичності призводить до втрати моральності та продуктивності в роботі. Потрібно також вміти вирішувати конфлікти у відкритому спілкуванні, а не за допомогою «смайликів». Конфлікти можна перетворити на дискусії і вони допоможуть знайти нові рішення ситуації, щоб задовольнити якщо не всіх учасників комунікативного процесу, то хоча б більшість. Але при всьому тому, що спілкування є важливою складовою нашого життя, не можна забувати про вміння слухати, що є своєрідним мистецтвом.

Вміння говорити, слухати, спілкуватися, працювати в колективі, приймати важливі рішення і нести за них відповідальність – все це формує повагу, самоповагу та розвиває лідерські якості учасників комунікативного процесу.

МОВНА ГРА ЯК ПРОЯВ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ

Процес пізнання навколишнього світу неможливо уявити без взаємодії мислення та мови. Мова є складною багатофункціональною системою, яка перебуває в стані неперервного розвитку. Про поліфункціональність мови свідчить те, що вона є не лише засобом спілкування, знаряддям вираження думок і почуттів, але й засобом творчого переосмислення соціального і лінгвістичного досвіду. У сучасній лінгвістиці помітною є тенденція дослідження функцій мови в текстах різних жанрів і типів. Серед різноманітних мовленнєвих функцій виокремлюють пізнавальну, комунікативну, прагматичну, мовотворчу та експресивну, які знаходять вираження у творчому використанні мовних засобів, формулюванні нових думкомовлень. Джерелом генерації інновацій є лінгвокреативне мислення людини, яке проявляється у створенні нових асоціативних зв'язків. Завдяки цьому типу мислення у мові створюються одиниці, своєрідні за формою або за формою та значенням.

За допомогою різноманітних видів перетворення слова або побудови мовлення може виникати стилістичний ігровий (лудичний) ефект. На нашу думку, таке вільне ставлення до мовлення певною мірою зумовлюється бажанням комуніканта висловитися у незвичний спосіб, пограти з формою мовної одиниці, проявити свою здатність до творчого потрактування. Одним із способів реалізації такого прагнення, засобом реалізації лінгвокреативної функції мови може виступати мовна гра. Явище мовної гри охоплює цілу гаму виразних засобів, стилістичних прийомів, які становлять лінгвістичний бік комічного. З метою досягнення експресивного ефекту комунікантами подекуди порушуються закони формальної логіки, що переключаче комунікацію на особливий мовленнєвий реєстр; мова стає предметом творчої думки, матеріалом і об'єктом гумористичного переосмислення, створення нових думкомовлень. Проникнення в мову відкриває перед людиною парадокси, які не помічаються при автоматизованому, усталеному вживанні мовних одиниць, й ті помилки, котрі "порушують усталену точку зору на речі, допомагають нам побачити ці речі в новому світлі, воскресити живе сприйняття слова, яке померло в процесі багатовікової лінгвістичної практики" [1, с. 127].

У широкому розумінні термін "мовна гра" являє собою будь-яке використання мовного матеріалу, котре є творчим і незвичним, та має більшою мірою ігрову спрямованість аніж передачу інформації. Творче ставлення до мовлення призводить до порушення мовленнєвої норми, результатом чого може бути утворення нових одиниць або неконвенціональне потрактування або поєднання існуючих мовних одиниць. Отже, у лінгвістичному плані, мовна гра означає обігрування мовної норми (графічної, фонетичної, словотворчої, лексичної, граматичної) засобами лінгвокреативного мислення. Вибір засобів і прийомів мовної гри визначається такими чинниками як умови комунікації, тип дискурсу, мовотворча здібність адресанта, тезаурус адресата, лінгвістична компетенція комунікантів. Наявність фонового знання, єдиного для комунікантів, є необхідною умовою для досягнення прагматичного ігрового (лудичного) ефекту повідомлення. Фонове знання є частиною загального соціоісторичного та культурного знання, що формується у ментальній картині учасників комунікативної взаємодії. Мовними засобами соціально-історичне фонове знання може відобразитися алюзіями, оказіональними утвореннями від власних назв, прецедентних феноменів, наприклад: *hectoring* (D.Davie) від *Hector* (Гектор – один героїв "Іліади", втілення мужності і відваги); *audenesque* (D.Davie) – від прізвища поета У.Х. Одена, характерні риси його стилю, поетичної манери; *stonehengey* (R.Aldington) – від *Stonehenge* (Стоунгендж – надзвичайно складний суцільний за композицією мегалітичний комплекс часів неоліту) тощо. Прийоми мовної гри відносимо до вторинних утворень, які виникають у процесі обігрування відомих думкомовлень з метою втілення іронічного бачення світу.

При декодуванні мовноігрового імпульсу в ситуації комунікативної взаємодії великого значення набувають усі види фонового знання, яке співвідноситься зі сферою вертикального контексту - сукупності і кореляції одиниць багатьох мовних ярусів з екстралінгвістичними чинниками. Можливості мовної гри у реалізації дотепного, гумористичного, іронічного, саркастичного, комічного тощо є необмеженими. Лінгвокреативне мислення послуговується з цією метою як традиційними стилістичними засобами, різноманітними тропами, так і творенням нестандартних (почасти оказіональних) одиниць, і це великою мірою свідчить про адаптивність мови. Завдяки творчому мисленню людини можливості мови у вербалізації нових асоціативних зв'язків є практично необмеженими [2]. Таким чином, мовна гра може вивчатися у різних видах дискурсу як прояв творчого мислення, що має на меті досягнення певного прагматичного ефекту. Крім того, перспективним вважаємо дослідження феномену мовної гри як лінгвокреативного способу актуалізації оцінки, зокрема в медіадискурсі – як інструменту ефективного впливу на масового адресата.

Список використаної літератури:

1. Pocheptsov G. G. *Language and Humour*. – Kyiv, 1974. – 318 p.
2. Nilsen D.L.F., Nilsen A.P. *Language Play: An Introduction to Linguistics*. – Massachusets : Newbury House, 1978. – 249 p.

СТРАХ ПЕРЕД ПУБЛІЧНИМ ВИСТУПОМ І ЯК З НИМ БОРОТИСЬ

Існує думка, що після страху смерті, другим є страх публічного виступу. Коріння цього бере свій початок з давніх-давен, коли після страху смерті, другим був страх вигнання з племені, що можна було прирівняти до смерті, адже відлюднику майже не залишалося шансів вижити самому. Тому, можливо вигнання з племені тоді, як відторгнення аудиторією сьогодні.

Страх виступати перед публікою, так звана глософобія – це сильне почуття тривоги, коли доводиться виступати публічно. Розглянемо як з нею боротися, чи не боротися взагалі, і дамо декілька порад.

Першим етапом будуть розкриті причини появи страху та хвилювання, за ними відповідь на питання «чи треба з цим щось робити?», і якщо треба, то у який спосіб.

Доречно почати з того, чому саме в нас виникає хвилювання перед публічним виступом? Хоч може здаватися, що це питання комплексне і без консультації психологів буде важко зрозуміти, але, на мою думку, причини досить прості або навіть банальні. Насамперед це страх провального виступу з подальшими негативними наслідками, як наприклад: звільнення з роботи, втрата репутації, втрата довіри слухачів і тому подібне. Перед виступом можуть з'являтися різні думки, які, в основному, і наводять паніку. До таких можна віднести наступні запитання:

- «А якщо я раптом забуду текст промови?»,
- «Що робити, якщо поставлять незручне запитання?»,
- «Що робити, якщо я не зможу відповісти?»,
- «Чи нормально я виглядаю зі сторони?»,
- «Мене взагалі будуть слухати?»,
- «Чи цікаво я розповідаю?».

Взагалі хвилюватись за свій виступ потрібно, адже людині, яка не хвилюється, байдуже на матеріал, що вона подає, але цей страх треба контролювати і залишити його лише умовою, за якої ви самі отримаєте більше задоволення від своєї промови.

Як побороти страх? Як на мене, найкращим способом буде комплексна, ретельна та повноцінна підготовка, адже коли ти впевнений, що добре підготовлений, то хвилювання зменшаться в разі і вже не буде так сильно давити на промовця під час виступу.

Я вважаю, що найкращими порадами для підготовки можуть бути такі:

Потрібно уважно готувати свій виступ, бо коли оратор впевнений, що текст написаний розумно, є чітка структура і він не затягнутий, це додає впевненості і значно зменшує хвилювання

Не слід нехтувати зовнішнім виглядом. Думаю всі будуть згодні, що охайна, добре вдягнута людина набагато більше схиляє до себе аудиторію. Ранкові зарядки та корисне харчування вплинуть на ваше самопочуття, відвідування перукаря та гарний одяг знімуть з вас ще пласт питань через які могло виникати хвилювання, що щось десь там не так.

Треба слідкувати за вживанням слів-паразитів у своїй мові, адже їх надмірна кількість розхитує виступ і вам від цього некомфортно, так само як і аудиторії. Це навіть починає аудиторію дратувати, що може перерости в конфліктне сприйняття і викликати негативну реакцію у вигляді шуму, реплік і тому подібне.

Зверніть увагу на свій голос. Часто людям не подобається власний голос і це стає причиною хвилювання. Для цього потрібно виконувати вправи на дихання, адже це п'ятдесят відсотків успіху, не забувайте читати скоромовки і, особливо, працювати з артикуляцією. Обов'язково знайдіть можливість прослухати себе зі сторони в звукозапису, щоб відчути негарзди і встигнути їх позбутися заздалегідь. Голосом потрібно навчитись управляти.

Важливою є дикція. Для тренувальних вправ є безліч різних способів, тому треба уважно слідкувати, щоб всі слова, які є у промові, ви могли чітко вимовити. Чітка вимова – це залог успішності. Хороша дикція значно додає впевненості в собі.

У підсумку всього вищезгаданого, можна зазначити, що кожна людина персонально обирає для себе способи подолання страху перед публічним виступом. У різних людей це можуть бути зовсім різні методи. Потрібно знайти свої, які підходять саме вам. Згадані способи не знімуть ваше хвилювання на сто відсотків, але значно зменшать кількість непорозумінь та недоліків, за які ви могли б хвилюватись і значно допоможуть налагодити контакт з аудиторією. Проте, слід зрозуміти, що найкращим методом зменшити свій страх публічного виступу залишається практика і досвід практичної діяльності.

ДІЛОВІ КОМУНІКАЦІЇ У СФЕРІ БІЗНЕСУ

У людському житті комунікації завжди посідали важливе місце, а надто ділові. Кожен день людина з кимось спілкується, обмінюється думками, отримуючи та передаючи необхідну інформацію, але комунікація в побуті та в бізнес сфері – це дуже різні поняття. Люди використовують різні слова, різні стилі спілкування. Комунікація в діловій сфері передбачає більш нормований підбір словесних конструкцій. Насамперед бізнес-комунікації відрізняються від звичайних тим, що вони чітко детерміновані та регламентовані. І ось саме цю регламентацію здійснюють за допомогою ділової етики та риторики. Для бізнесменів знання ділової етики та риторики є надзвичайно важливим, адже від цього напряму залежить ефективність діяльності компанії чи організації. Основне завдання бізнес-комунікацій полягає у поліпшенні партнерських відносин з метою довгострокового співробітництва, налагодження стосунків, а також у створенні приємного робочого клімату серед колег.

Важливу роль у діловому спілкуванні віддають невербальним, тобто несловесним засобам. Цікавий факт: «Вченими доведено що більше половини інформації передає саме невербальна комунікація (55 %), голос – 38 %, а ось словесна комунікація, лише 7 %. Тому потрібно знати деякі засоби невербального спілкування, а іноді навіть звертатися до використання маніпуляцій. Наприклад, до таких засобів можна віднести положення тіла в просторі під час спілкування, воно може вказувати на ступінь внутрішньої напруги або статус співрозмовника. Отже, рух, жести, міміка, очі та ін. можуть допомогти зрозуміти, який у людини настрій та як вона налаштована на розмову, а також її залученість до обговорення. Маніпуляції ж можуть допомогти зміцнити відносини між керівництвом та штатними працівниками та стимулювати роботу останніх, і в укладанні угод на умовах вигідних для організації.

В ділових комунікаціях існує таке прислів'я: «Одна брехала, друга не розібрала, а третя по-своєму перебрехала». Так ось, щоб такого не сталося, до важливих переговорів, нарад, презентацій чи навіть звичайних комунікацій з діловими партнерами потрібно готуватися заздалегідь. Також потрібно навчитися доносити інформацію стисло та по-суті так, щоб зрозуміли «і старі, і діти». Для кращого результату комунікації, можна заздалегідь визначити запитання співрозмовника за обговорюваною темою та обдумати відповіді. Потрібно також навчитися контролювати свою міміку під час розмови. Жестів не повинно бути багато, але й скутість також не налаштовує на сприйняття інформації. Важливо для себе знайти так звану «золоту середину». Невербальні засоби спілкування мають допомагати в комунікаціях, а не заважати та ставити бар'єр між комунікаторами. Образ комунікатора має бути доброзичливий та відкритий для слухачів і налаштовувати на позитивне сприйняття. Тільки так можна налагодити успішні ділові стосунки в бізнес-сфері між партнерами. Комунікатор має вміло вести діалог, полілог, співбесіду, дискусію, дебати, ділову нараду, переговори тощо. Також має вміло володіти технікою мови, прийомами, що допомагають переконувати, досягати поставленої мети, а ще створює довірливі відносини, не граючи і не «заграючи» з партнерами. У спілкуванні з партнерами слід бути ввічливим, володіти культурою мови, відчувати душевний стан співрозмовника, не ображати і не принижувати його, бути уважним до партнера, делікатним, тактовним, уміти тримати дистанцію при різних статусах. Потрібно вміти слухати й чути партнера, не перетворюючи діалог в монолог. Все це робить ділове спілкування ефективним.

Щоб ефективно вести ділову розмову потрібно постійно навчатися. Після кожної розмови чи виступу потрібно робити детальний аналіз, знаходити та виправляти свої помилки. А ще, якщо зовсім все погано, то краще витратити гроші на тренінги – це буде найкраще інвестування, як в себе, так і у власний бізнес. Отже високі знання ділового спілкування – половина успішності вашого бізнесу.

Список використаної літератури:

1. [Електронний ресурс], Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Kovalov_Biznes_komunikatsii.pdf
2. [Електронний ресурс], Режим доступу: <https://vcf.vn.ua/vikoristannya-neverbalnoi-komunikatsii-u-dilovomu-spilkuванні/>
3. [Електронний ресурс], Режим доступу: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/bogush/4ef344b6c30cb/>

ПЕРЕКЛАД ІДІОМ І ФІКСОВАНИХ ВИРАЗІВ: СТРАТЕГІЇ ТА ТРУДНОЦІ

Ідіоми та стійкі вирази є невід'ємною частиною кожної мови та зустрічаються у великій кількості у більшості мов. Оскільки значення цих словосполучень неможливо зрозуміти з поверхневих значень складових окремих слів, виникають деякі проблеми як у процесі їх розуміння, так і в процесі їх перекладу.

Процес перекладу ідіом та стійких виразів з однієї мови на іншу – це тонка робота, яка зобов'язує перекладача добре знати мови та культури, якими обмінюються або які передаються, а також виявити та справитися з непередбачуваними проблемами у перекладі. Це процес пошуку ефективного еквівалента для міжмовних ідіоматичних пар. Люди, які говорять різними мовами, використовують абсолютно різні висловлювання для передачі подібного значення, хоча вираз може бути цілком точним і зрозумілим для тих, хто розмовляє конкретною мовою, хоча той самий набір слів і виразів може здаватися абсолютно розпливчастим. Це відбувається через те, що в кожній мові є деякі культурно-специфічні елементи, що повністю відрізняються від відповідних елементів в іншій мові. Крім того, існують деякі відмінності в таких факторах, як релігія, географічне розташування, різні ідеології та суспільств, які ускладнюють процес розуміння та перекладу ідіоматичних пар з однієї мови на іншу. Звідси дві основні проблеми в даному випадку: як зрозуміти значення ідіом та стійких виразів конкретної мови та як відтворити ті ж самі набори ідіом і стійких виразів однієї мови в іншій мові таким чином, щоб вони могли передавати такі самі ідеї вихідної мови.

Насправді у світі так багато мов, кожна з яких відрізняється від інших у деяких аспектах. Також очевидно, що люди різних країн мають різні ідеології, і кожне суспільство сприймає світ по-різному, а отже, ідеології впливають на мови та способи вивчення мов.

Ідіоми розглядаються як фігури мови, які визначаються в словнику англійської мови Коллінза (2006) як «вираз, такий як порівняння, в якому слова не мають свого буквального значення, але класифікуються як багатослівні вислови, які діють у текст як одиниці». Словник Longman Idioms Dictionary (1998) визначає їх як «послідовність слів, яка має значення, відмінне від значення, яке вона мала б, якби ви розуміли кожне слово окремо». Відповідно, ідіоми не слід розбивати на їх елементи, оскільки їх іноді називають стійким виразом.

Типи значень. Різні вчені-лінгвісти класифікували типи значень по-своєму. Деякі їх говорили загалом, тоді як інші використовували конкретніші класифікації. Наприклад, Ларсон (1984) вважає, що є два основних види значень, саме «явні» і «неявні» значення. Він стверджує, що також є три підкатегорії для цих двох основних видів значення:

1) «Референтне значення», в якому конкретне слово «належить до певної речі, події, атрибуції чи відношенню, яке людина може сприйняти чи уявити». "Референтне значення", яке називається денотативним значенням. До цієї категорії входять слова, які можна знайти як словникову статтю;

2) «Організаційне значення», яке стосується деяких аспектів поверхневої структури та граматичних моментів речення таким чином, що «референтні значення складаються разом і виражаються безліччю комбінацій (там-таки);

3) «Ситуативне значення», тобто значення висловлювання в даному повідомленні Хомського (1957) і те, що значення довільні;

4) «Емоційне значення», яке називається коннотативним значенням і має справу з екстралінгвістичними факторами та образними значеннями.

Слово може передавати класифікацію типів значень, у статті Колла Еквівалентність Лера (1979) або «Korrespondenz and aquivalenz», в якій він пропонує п'ять типів значень для відповідних еквівалентів:

1) «Денотативна еквівалентність» має справу з тексту, і Коллер називає його змістом інваріантність;

2) «Коннотативна еквівалентність» має справу з почуттям або ідеєю, які вселяються певним словом, хоча вони не обов'язково є частиною значення цього слова. Коллер називає цей тип значення-стилістичною еквівалентністю;

3) «Текстово-нормативна еквівалентність» пов'язана з різними типами текстів, у яких різні типи текстів поводяться по-різному;

4) "Прагматична еквівалентність", пов'язана з впливом тексту на цільову мовну аудиторію. Можна сміливо сказати, що це тип значення збігається з «динамічної еквівалентністю»;

5) «Формальна еквівалентність», яка концентрується на «формі та естетиці тексту та сенсу» (там же). Цей вид «формальної еквівалентності» не можна розглядати як ту саму «формальну еквівалентність», яка відноситься до буквального значення слова.

Хоча в процесі перекладу ідіом та стійких виразів виникають деякі труднощі, з іншого боку, існують деякі стратегії подолання таких можливих труднощів. Бейкер (1992) оголошує чотири стратегії вирішення проблем у третьому розділі своєї книги на численних сторінках, розглядаючи цю проблему наступним чином:

- використання ідіоми схожого значення та форми;
- використання ідіоми зі схожим значенням, але іншої форми;
- переклад перифразуванням;
- шляхом пропуску.

Отже, у різних частинах статті було показано, що є деякі труднощі з перекладом ідіом та стійких виразів. Було згадано чотири з таких проблем: ідіома може не мати еквівалента при перекладі; ідіома може мати аналогічний переклад, але з іншим значенням; фразеологізм може вживатися одночасно і у прямому, і в ідіоматичному сенсі; контексти, у яких можуть використовуватись ідіоми, різні. Дослідження показало, що такі проблеми зустрічаються у різних ситуаціях. Потім були згадані чотири стратегії для вирішення проблем, які можуть викликати ідіоматичні вирази. Було показано, що немає чіткого і зумовленого способу впоратися з ідіоматичними висловлюваннями, але саме ситуація вирішує, яку стратегію вибрати. Важлива роль соціолінгвістичного та культурологічного аспектів була проілюстрована рядом прикладів, що доводять той факт, що чим більше дві культури та мови ідентичні один одному, тим легшим стає процес перекладу ідіоматичних виразів. Ще одна ключова концепція, яку слід враховувати, полягає в тому, що перекладач повинен мати глибокі знання, щоб розуміти коннотативні значення ідіом та стійких виразів, а потім відтворювати їх точні аналоги при перекладі.

Список використаної літератури:

1. Baker, M. (1992). *In other words: A coursebook on translation*. London and New York: Routledge.
2. Trefry, D. (ed.) (2006). *Collins English Dictionary*. Glasgow, UK: HarperCollins Publishers.
3. Miremedi, A. (1993). *Theories of translation and interpretation*. Tehran: SAMT.

РОЗМІНУВАННЯ ЯК ФУНКЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У зв'язку з актом збройної агресії з боку Росії, на підставі Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» [4], з метою приведення у готовність єдиної державної системи цивільного захисту до виконання завдань за призначенням в умовах воєнного стану, було введено в дію план цивільного захисту України на особливий період та встановлена ступінь готовності «повна готовність». Згідно з зазначеними законодавчими актами, міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, які утворюють функціональні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту та спеціалізовані служби цивільного захисту, місцевим органам виконавчої влади було наказано ввести в дію власні плани цивільного захисту на особливий період.

Тому, на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 р. № 179-р «Про організацію функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах воєнного стану», введено в дію план цивільного захисту України на особливий період, згідно з яким органи публічного управління та підрозділи ДСНС України продовжили виконувати свої завдання вже в умовах воєнного стану, а саме, завдання з ліквідації наслідків бойових дій та обстрілів населених пунктів російськими військами, надання допомоги постраждалому населенню та місцевим органам влади в організації евакуації населення тощо [3].

А вже 16 березня 2022 р. Президентом України було підписано Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану і у відбудовний період», яким передбачено наступні додаткові завдання єдиної державної системи цивільного захисту у відбудовний період після закінчення воєнних дій:

- проведення цільової мобілізації для ліквідації наслідків ведення воєнних дій та надзвичайних ситуацій;
- ліквідація наслідків воєнних дій в населених пунктах та на територіях, що зазнали впливу засобів ураження;
- вжиття заходів щодо відновлення об'єктів критичної інфраструктури сфери життєзабезпечення населення;
- залучення до ліквідації наслідків ведення воєнних дій та надзвичайних ситуацій міжнародної допомоги;
- визначення населених пунктів та районів, що потребують проведення гуманітарного розмінування, маркування небезпечних ділянок, проведення очищення (розмінування) територій [1].

Тобто, однією з важливих функцій системи публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в умовах воєнного стану в Україні є функція розмінування територій.

Слід зазначити, що підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій в умовах воєнного стану для проведення заходів з попередження надзвичайних ситуацій, оперативного реагування на події та ліквідації їх наслідків, проведення інших рятувальних заходів на всій території країни здійснюється щодоби більше тисячі виїздів, в тому числі з метою:

- обстеження територій піротехнічними підрозділами ДСНС на предмет виявлення артилерійських боєприпасів, вибухонебезпечних предметів та залишків ракет;
- знешкодження піротехнічними підрозділами ДСНС артилерійських боєприпасів, вибухонебезпечних предметів та залишків ракет.

Так, за оцінками Державної служби з надзвичайних ситуацій України, станом на 5 квітня 2022 р. 80 тис. км² території України потребувало розмінування, а з початку російського вторгнення в Україні вже було знешкоджено 22425 вибухонебезпечних предметів, 417 кг вибухової речовини, у тому числі 1364 авіаційні бомби, обстежено територію площею 5124 га [6].

Про розміри зазначеної проблеми, яка потребує негайного вирішення, свідчить той факт, що за даними на 11 квітня 2022 р., вже близько 300 тис. км² – майже половина території України – потребують гуманітарного розмінування через велику кількість боєприпасів, залишених окупантами [2].

Через це, наприклад, на значній площі українських полів не можуть розпочатися посівні роботи через загрозу наявності там вибухонебезпечних предметів або через масштабне мінування ворогом.

Слід зазначити, що піротехнічні підрозділи є в кожному регіоні України, загалом у ДСНС працюють близько 550 піротехніків, які щодня вилучають та знешкоджують в середньому від 2 до 6 тис. вибухонебезпечних предметів [2].

При цьому, українські вибухотехніки мають високу кваліфікацію та працюють із сучасними боеприпасами типу «Іскандер», боеприпасами, що використовуються в авіації, – ракети «земля-повітря», «повітря-повітря». Також має місце застосування систем залпового вогню з касетними елементами... із системи «Іскандер», коли під час спрацьовування розкидаються на великі площі й елементи перебувають у боеготовності. Фахівці знищують такі боеприпаси безпосередньо на місці їх виявлення, тобто це ті боеприпаси, які не можна зрушити з місця, перевезти, знешкодити в будь-який інший спосіб, окрім фізичного вибуху. Також російські окупанти використовують протипіхотні та протитанкові міни, а в Харківській області ворог використав системи дистанційного мінування [2].

Наразі, основні зусилля з розмінування територій зосереджені на Ірпінсько-Бучанському, Чернігівсько-Броварському, Ніжинському та Гостянецькому напрямках. Також, незважаючи на безперервні обстріли, щодня піротехніки працюють у Харківській та Миколаївській областях [2].

Унеможливує швидке розмінування територій те протиріччя, що жителі тих чи інших замінованих територій можуть повернутися додому після їх розмінування, однак є значна кількість домоволодінь, де не було господарів. ДСНС не має права заходити на приватну територію, тому служба порятунку залишає повідомлення: якщо людина повертається додому, то викликає піротехніків, які після огляду надають дозвіл перебувати в помешканні.

Тому, за умов, якщо в населеному пункті або на тій чи іншій території не проведено обстеження щодо наявності вибухонебезпечних предметів, ДСНС разом з органами місцевої влади мають вживати всіх необхідних заходів щодо обмеження доступу цивільного населення до таких населених пунктів та територій, доки не буде проведено обстеження територій вибухотехніками, адже перебування людей на них є небезпечним.

Слід зазначити, що ще до війни – 15 лютого 2022 р. (на тлі неодноразових повідомлень розвідок різних країн про намір Росії вторгнутися в Україну, завдавши масованого ракетного удару) Україна попросила міжнародну допомогу у НАТО для масштабних надзвичайних ситуацій, які можуть загрожувати мирному населенню, зокрема, автокрани, спецмашини радіаційної та хімічної розвідки.

Тобто Державна служба України з надзвичайних ситуацій заздалегідь готувалася до можливих масштабних надзвичайних ситуацій різного характеру, які можуть торкнутися мирного населення. Відповідно до зазначених процедур, 15 лютого 2022 р. EADRCC (Євроатлантичний координаційний центр реагування на стихійні лиха) отримав запит про міжнародну допомогу від України. У запиті Україна запропонувала поставити, зокрема 10 автокранів вантажопідйомністю не менше 35 т, 10 гусеничних бульдозерів, 10 гусеничних бульдозерів, 10 пневматичних колісних екскаваторів, 70 пікапів, 30 всюдиходів, 6 машин розмінування з дистанційним керуванням [5].

Зрозуміло, що зараз, вже в умовах війни, Україна потребує значно більшої міжнародної підтримки та допомоги, особливо що стосується питань очищення та розмінування територій, в тому числі машин розмінування з дистанційним керуванням.

Отже, органи публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту, підрозділи ДСНС в умовах воєнного стану в країні продовжують сумлінно та відповідально виконувати завдання щодо захисту населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків російських обстрілів українських населених пунктів шляхом очищення (розмінування) територій, що є вагомим внеском рятувальників у майбутню перемогу України.

Список використаної літератури:

1. Закон України від 15 березня 2022 року № 2132-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану і у відбудовний період». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2132-20#Text>.
2. Майже половина території України потребує розмінування – ДСНС. URL : <https://ua.interfax.com.ua/news/general/823156.html>.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 р. № 179-р «Про організацію функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах воєнного стану». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2022-%D1%80#Text>.
4. Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні». URL : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
5. Україна попросила допомогу НАТО на випадок масштабних надзвичайних ситуацій. URL : <https://www.unn.com.ua/uk/news/1964034-ukrayina-poprosila-dopomogu-nato-na-vipadok-masshtabnikh-nadzvichaynikh-situatsiy>.
6. Україна є однією з найбільш замінованих країн світу, – ООН. URL : <https://df.news/2022/04/05/ukraina-ieodniieiu-z-najbilsh-zaminovanykh-krain-svitu-onn/>.

НАСЛІДКИ РУЙНУВАНЬ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ХАРКІВЩИНИ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ: ПОПЕРЕДНІ ВИСНОВКИ

Війна завжди є сумною складовою в історії людського розвитку. Вона несе смерть, біль, страждання та руйнування для всіх її учасників. Однак найжорстокіших випробувань, нелюдських страждань, колосальних втрат і руйнувань зазнає саме та країна та/або територія, на яку напала країна-агресор.

Найстрашнішим днем для громадян України в 2022 р. став день початку війни – 24 лютого, коли всі проснувшись від гучних вибухів у своїх містах і селах. В цей же день Президент України підписав Указ «Про введення воєнного стану в Україні», у якому зазначається, що військове командування разом з іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування має забезпечити «передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави» [1]. Замість обласних та районних державних адміністрацій в країні були утворені військові адміністрації, які мають забезпечувати необхідні для оборони країни і захисту безпеки населення заходи.

Зазначимо, що у випадку збройного конфлікту та/або ведення військовий дій разом із виробничими, соціально-побутовими об'єктами та об'єктами критичної інфраструктурними, відновлення яких потребує значних грошових і людських ресурсів, також страждають і об'єкти культурної спадщини, наслідки руйнувань яких мають ґрунтовний довготривалий характер, оскільки процес відновлення є надзвичайно складним, а інколи й неможливим.

Стосовно об'єктів культурної спадщини у Законі України «Про правовий режим воєнного стану» [2] зазначено, що військове командування разом із військовими адміністраціями можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування проводити евакуацію матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України (ст. 8, п. 19). Згідно із законом, військові адміністрації населених пунктів на відповідній їм територіях щодо об'єктів культурної спадщини здійснюють такі повноваження: управління закладами культури, які належать територіальним громадам або передані їм; організацію їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення (ст. 15, п. 15); забезпечення соціально-культурних закладів, які перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, паливом, електроенергією, газом та іншими енергоносіями; вирішення питань водопостачання, відведення та очищення стічних вод (ст. 15 п. 16). Таким чином, відповідальність за збереження культурних цінностей несе насамперед військова адміністрація, яка має вчасно в разі загрози їх пошкодження або знищення провести евакуацію всіх культурних цінностей, а також підтримати архітектурні споруди, заклади культури, що належать до культурної спадщини країни.

Слід зазначити, що поняття «культурної спадщини» в енциклопедичному словнику визначають, як «сукупність успадкованих сучасниками від попередніх поколінь культурних цінностей» [3]. Розрізняють два її види: матеріальну (пам'ятки архітектури, монументального мистецтва та подібні до них пам'ятки археології й історії та пов'язані з ними природні об'єкти; визначні місця; рукописи, книги, архівні матеріали, предмети художнього, історичного або археологічного значення, наукові колекції художнього, історичного, етнографічного значення) і нематеріальну (звичаї, традиції, обряди, свята (святкування), традиційні ремесла та інші форми збереження й демонстрування досвіду, навичок і знань, що мають значення для окремих спільнот й передаються з покоління до покоління).

Через 16 днів після початку війни, а саме 9 березня Міністерство культури та інформаційної політики України, оголосило про «збір інформації щодо пошкоджень та руйнувань об'єктів культурної спадщини, вчинених російськими окупаційними військами на території України» [4]. В цьому ж зверненні наводяться вже на той час відомі дані щодо руйнувань об'єктів культурної спадщини України, а саме: знищено Історико-краєзнавчий музей в с. Іванків на Київщині; постраждала історична споруда школи по вул. Шевченка та локальні пошкодження Успенського собору в м. Харкові; значних руйнувань зазнала архітектурна пам'ятка – будівля кінотеатру ім. Щорса в центрі м. Чернігова та ансамбль Троїцько-Іллінського монастиря; постраждала дерев'яна Покровська церква кінця XIX ст. в с. В'язівка на Житомирщині тощо.

Звичайно, що сьогодні ще рано говорити про масштаби руйнувань об'єктів культурної спадщини України, оскільки російська військова агресія триває і кожного дня знищуються або зазнають значних руйнувань різноманітні пам'ятки культури та архітектурні споруди, що мають культурно-історичне значення як для певної території й держави, так і для всього світу. Як приклад, наведемо попередні дані руйнувань об'єктів культурної спадщини Харківщини, які були оприлюднені Харківською обласною

військовою адміністрацією в день, коли в усьому світі відзначається Міжнародний день пам'яток і визначних місць, а в Україні День пам'яток історії та культури. Отже, станом на 18 квітня на Харківщині було зруйновано або пошкоджено 8 пам'яток культурної спадщини та 80 пам'ятників архітектури, серед яких є:

- Меморіальний комплекс «Дробицький яр» м. Харків;
- Українсько-Польський меморіал м. Харків;
- залишки Ізюмської фортеці збудованої в 1681 р. м. Ізюм гора Крем'янець;
- Меморіальний комплекс на честь загиблих воїнів-визволителів м. Ізюм гора Крем'янець;
- житловий будинок «Слово» Національного значення м. Харків;
- бібліотека ім. Короленка – одне з найстаріших книгосховищ України м. Харків;
- Харківський художній музей;
- будівля КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» на вул. Сумській, 37, м. Харків [5].

Пізніше, 25 квітня, внаслідок обстрілів було пошкоджено Церкву св. Георгія Переможця (будівля 1996 р.), а 28 квітня фасади, вікна та територію Стрітенської церкви, яка була збудована у 2018 р. (споруди знаходяться в Харківському районі Харківської області), також пошкоджено браму церкви св. Миколи Чудотворця (будівля 1991-1996 рр.) в с. Руська Лозова. 1 травня внаслідок обстрілу та пожежі пошкоджено старовинний Будинок школи (будівля 1910 р.), а 6 травня відбулася найстрашніша подія на Харківщині – внаслідок ракетного обстрілу та пожежі постраждала пам'ятка історії національного значення – Меморіальний будинок Григорія Сковороди (будівля другої половини XVIII ст.), що знаходиться в с. Сковородинівка Богодухівського району [6]. На щастя більшу частину експонатів зусиллями працівників Меморіального будинку Григорія Сковороди та органами виконавчої влади були евакуйовані, але пожежею було знищено покрівлю, інтер'єри та експозицію Національного літературно-меморіального музею Г. С. Сковороди, пошкоджено фасади будинку, в якому жив і помер Григорій Сковорода.

Сьогодні ще немає можливості провести в Україні повну інвентаризацію повністю зруйнованих або пошкоджених об'єктів культурної спадщини через те, що частина території країни знаходиться під окупацією, на іншій частині йдуть активні військові дії та обстріли. Проте вже зараз можна говорити про важкі негативні наслідки, спричинені навмисними злочинами (знищення, незаконне привласнення, вивезення культурних цінностей, акти вандалізму), які здійснюють російські військові на території України. Велика чисельність вже зруйнованих об'єктів культурної спадщини в Україні станом на сьогодні дає підстави стверджувати, що вони є прицілним об'єктом нападу з боку російських військових з метою знищення історії й культури українського народу. Однак, для того, щоб винні понесли кримінальну відповідальність за вчинені злочини, в тому числі проти культурної спадщини України, потрібно щоденно робити фотофіксації цих руйнувань.

Список використаної літератури:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
3. Кот С.І. Культурна спадщина. *Енциклопедія історії України*. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Kultura_Spadschina.
4. Міністерство культури та інформаційної політики оголошує збір інформації про руйнування об'єктів культурної спадщини України: офіційний веб-сайт Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/news/6954.html>.
5. На Харківщині окупанти зруйнували або пошкодили 8 пам'яток культурної спадщини та 80 пам'ятників архітектури: офіційний веб-сайт Харківської обласної державної адміністрації. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/115354>.
6. Зафіксовані воєнні злочини. URL: <https://mkip.notion.site/mkip/7be52d2803994651a23a220a8ed85f1c?v=6ea517f19a8944f9a902a50156656eea>.

**ТРАНСПОРЕНТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ
ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Необхідність соціального управління виникає в ситуації кризи самовідтворення суспільства. Самовідтворення – стихійний процес, підпорядкування об'єктивним законам. Криза самоорганізації і самовідтворення – це криза масової, практичної свідомості. Завдання управління в цій ситуації – виявити і проранжувати набір альтернативних варіантів соціальної взаємодії, які доступні суб'єктам, а тим самим, знизити невизначеність в ситуації вибору різних сценаріїв розвитку. Для цього керуюча структура передає масовому агенту відомості про набір альтернативних сценаріїв діяльності та аналіз їх наслідків.

Інформаційна складова процесу державного управління зазвичай моделюється як інверсивне соціальна взаємодія (взаємодія зі зміною соціальних ролей одними і тими ж соціальними агентами). Елементарний суб'єкт такого – державний орган (організація, установа), а елементарний об'єкт – індивід. При цьому суб'єкт і об'єкт державного управління жорстко інституційно закріплені і незмінні. Разом з тим, в процесах інформаційного супроводу управління може змінюватися їх активність і комунікативна роль, а також переважний напрямок інформаційних потоків. Учасники інформаційної взаємодії виступають або як транслятори інформації (адресанти), або як одержувачі інформації (адресати), причому, ці комунікативні ролі можуть поперемінно виконувати як суб'єкт державного управління, так і його об'єкт.

У контурі прямого регулювання виділяються два комунікативних канали: інформаційний потік, що містить інформацію про стан суспільства і реалізує зворотній зв'язок між суспільством і владою, з одного боку, і інформаційний потік, який містить документовану нормативну правову інформацію і реалізує прямі регулюючі дії влади на суспільство – з іншого. Сталий соціальний розвиток вимагає легітимації дій влади для населення, що знижує витрати державного регулювання. Додатковий контур регулювання забезпечує адаптацію громадян до управлінського впливу державної влади і адаптацію влади до реакції громадян на її дії. Додатковий контур державного управління «утворюється, з одного боку, узагальненим каналом передачі додаткових адаптуючих впливів влади на суспільство в формі спеціально підготовленої і публічно поширеної самою владою інформації, що пояснює загальні цілі і завдання, стратегію і тактику її діяльності ..., і, з іншого – узагальненим каналом реагування суспільства на рішення і дії влади у формі потоку інформації, що відбиває суспільство, його структуру і громадян до поточних подій, які висловлюються через засоби масової інформації, громадську думку, а також колективні і приватні заяви і звернення громадян» [2, с. 24].

Управління за допомогою трансляції соціальної інформації може бути зафіксовано в різних формах. Такі форми утворюють інформаційний режим управління – встановлене порядком обміну соціально значущою інформацією між сторонами управління. Залежно від характеру перерозподілу інформаційного ресурсу слід виділити: 1. Маніпулятивний варіант інформаційного режиму. Інформативність управлінського рішення для індивіда в цьому випадку буде низькою: він прийняв оптимальне рішення, орієнтуючись на очікування покарання або нагороди, а не на власний інтерес. 2. Демократичний (транспарентний) варіант інформаційного режиму. Він не передбачає жорсткого обмеження обсягу інформації, доступної для індивідів. Управлінське рішення створюється і реалізується в формі дискурсу, а не маніпуляції. Доступність для населення експертних оцінок фахівців є необхідною умовою усвідомлення індивідом соціальних інтересів і вибудовування їх ієрархії. Тим самим досягається ізоморфність суб'єкта й об'єкта управління – вони мають у своєму розпорядженні значущі інформаційні ресурси.

Демократичне управління і є управлінням в точному сенсі цього терміна, бо реалізує його мету – підтримка рівноваги, стійкості і цілісності системи. Для аналізу інформаційної взаємодії в процесі державного управління слід використовувати поняття транспарентності (інформаційної прозорості), що визначає ступінь повноти прагматично-значущих відомостей, які мають суб'єкт і об'єкт державного управління. Транспарентність – обов'язкова властивість (атрибут) належного стану публічного управління [1]. Її протилежність – інформаційна закритість – не може розглядатися як абсолютне заперечення транспарентності. Будь-яке державне управління різною мірою інформаційно відкрито. Транспарентність як соціальне явище має різні інституційні втілення, які не завжди адекватні базовому явищу.

Таким чином, для нашої держави як транзитивного суспільства характерна загальносвітова орієнтація на ліберальну модель публічної та приватної транспарентності індивіда. Вона проявляється у програмних цілях держави, виявляється у офіційно визнаних моделях поведінки, відбитих у законодавстві. Ця модель має ті ж загрози, що і в розвинених індустріальних країнах. Разом з тим, у сфері практичної реалізації спостерігається суттєва розбіжність між деклараціями та перетворенням моделі на стійкий факт поведінки індивідів та управління.

Список використаної літератури:

1. Бульбенюк С.С. Транспарентність і конкурентність в умовах демократичного транзиту в Україні. URL: <https://cutt.ly/6KFmMP5>.
2. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації : організаційно-правові питання теорії і практики. Монографія / за ред Р. А. Калюжного та В. О. Шамрая. К., Акад. ДПІС України, 2008. 296 с.